

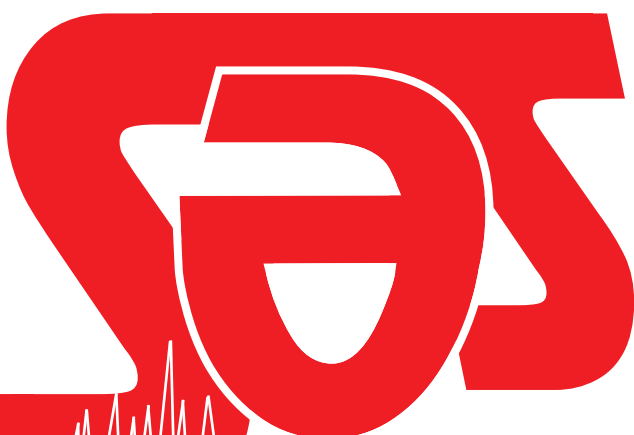
QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 177 (7345)

30 sentyabr 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Vətən müharibəsi: HƏR GÜN
BİR TARİX YAZDIQ!

7

III MDB Oyunları - həmrəylik simvolu!

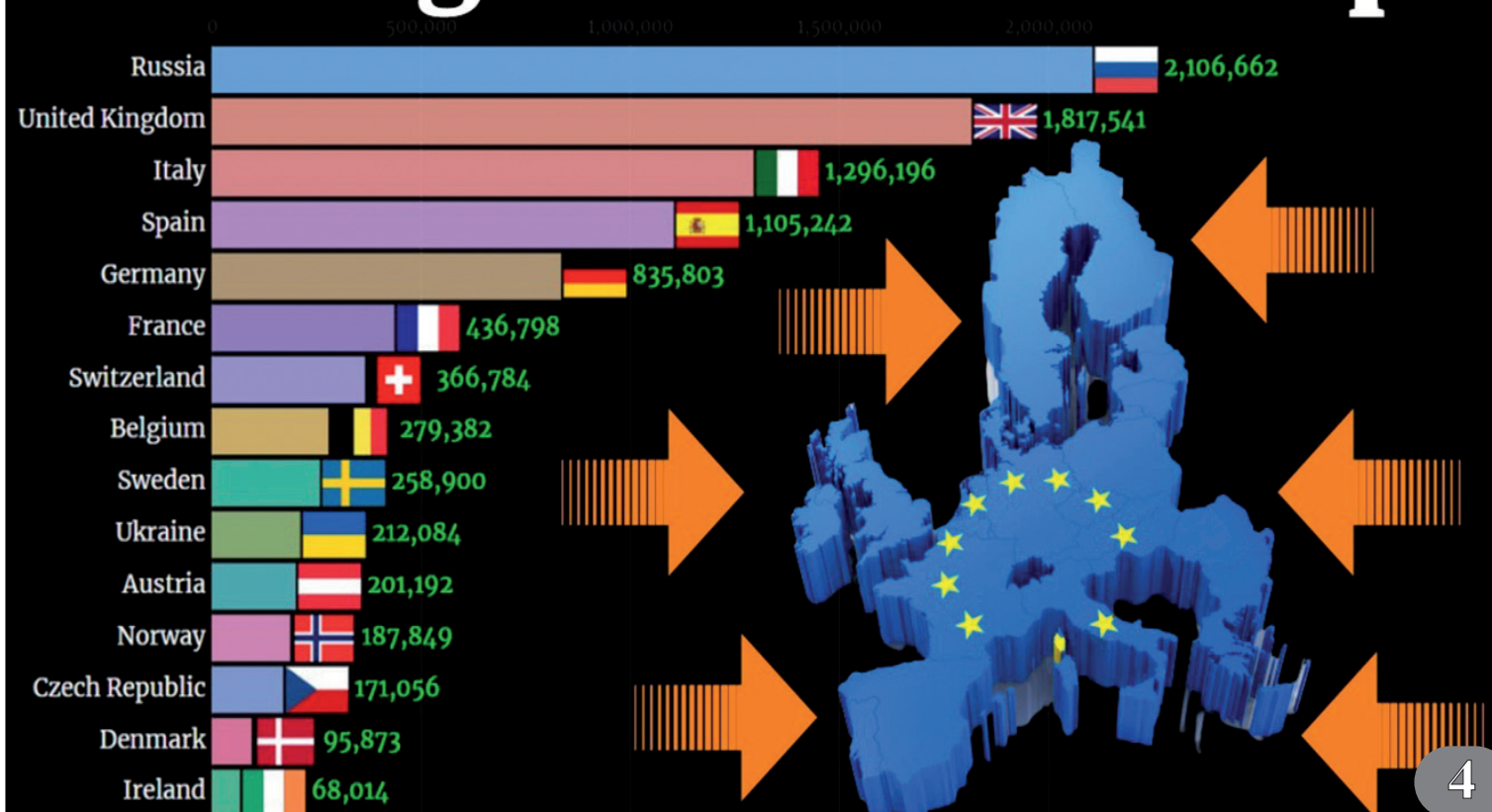

Sentyabrın 28-də Gəncədə III MDB Oyunlarının təntənəli açılış mərasimi keçirilib. Tədbirdən əvvəl Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Vətən müharibəsi zamanı Gəncəyə raket hücumları nəticəsində valideynlərini, ailə üzvlərini və yaxın qohumlarını itirmiş, həmçinin xəsarət almış uşaqlarla görüşüblər.

2

Avropada demoqrafik fəlakət - əhali sayı sürətlə azalır...

Net Migration in Europe

Niyə və necə dəyişdik?

9

Boşanmaların
səbəbkarı: kişilər,
yoxsa qadınlar?..

12

Dünyada birinciyik:
hər il 30 min nəfər...

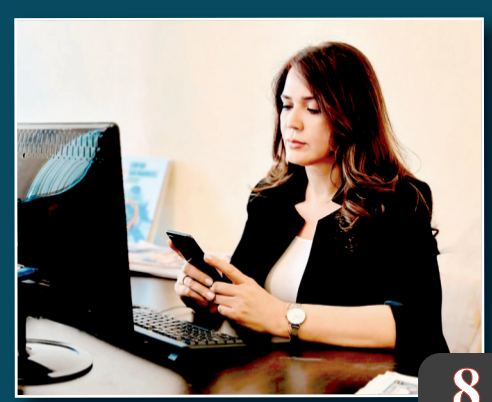
15

"Texnologiyadan
istifadə
edərkən
balansı
qorumaq
vacibdir"

8

Yanlış
tərcümə
dilə yalnız
sitəmdir

8

III MDB Oyunları - həmrəylik simvolu!

Sentyabrın 28-də Gəncədə III MDB Oyunlarının təntənəli açılış mərasimi keçirilib. Tədbirdən əvvəl Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Vətən müharibəsi zamanı Gəncəyə raket hücumları nəticəsində valideynlərini, ailə üzvlərini və yaxın qohumlarını itirmiş, həmçinin xəsarət almış uşaqlarla görüşüblər. Sonra dövlətimizin başçısı və birinci xanım açılış mərasimini izləyiblər.

Azərbaycanın qədim diyarı Gəncə şəhərindən start götürən Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrinin III Oyunlarına daha altı şəhər – Şəki, Qəbələ, Yevlax, Mingəçevir, Göygöl və Xankəndi III MDB Oyunlarına ev sahibliyi edəcək. On gün davam edəcək yarışlarda Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrindən, həmçinin onlara qatılan Türkiyə, Pakistan, Oman, Kuba və Küveytdən 2400 nəfərlik idman nümayəndə heyətləri iştirak edəcək.

Dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin vətəni, qədim mədəniyyəti və zəngin tarixi olan Gəncə hazırda Müstəqil Dövlətlər Birliyinin idman paytaxtıdır. Gəncə şəhəri III MDB Oyunlarının "İdman Paytaxtı" seçilib. Bu qərar MDB-yə üzv dövlətlərin Bədən Tərbiyəsi və İdman Şurasının Belarusun paytaxtı Minskə keçirilən iclasında qəbul edilib.

Oktyabrın 8-dək davam edəcək III MDB Oyunlarında yarışlar 12 idman məkanında keçiriləcək və atletlər 23 idman növü üzrə 1694 medal (505 qızıl, 505 gümüş, 684 bürünc) uğrunda mübarizə aparacaqlar. Bundan əlavə, qalib komandaların uğuruna ən çox töhfə verən idmançıların da xüsusi

mükafatlarla təltif edilməsi nəzərdə tutulub.

Xatırladaq ki, I MDB Oyunları 2021-ci ildə Rusiyanın Kazan şəhərində, II Oyunlar isə 2023-cü ildə Belarusun paytaxtı Minskə keçirilib.

Yeni istifadəyə verilən möhtəşəm Gəncə Stadionunda açılışını edən bu idman oyunları dostluq, sülh, qarşılıqlı hörmət meyarlarına əsaslanan ədalətli mübarizə meydanına çevriləcəkdir. Ölkələr və

xalqlar arasında əməkdaşlığın genişlənməsinə, münasibətlərin daha da dərinləşməsinə mühüm töhfə verəcək.

Bu gün ölkəmizdə idmanın inkişafına böyük əhəmiyyət verilir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin xüsusi diqqət və qayğısı sayəsində ölkəmiz beynəlxalq idman ailəsinin nüfuzlu və etibarlı üzvlərindən birinə çevrilmişdir. Azərbaycan müxtəlif illərdə ən mötəbər beynəlxalq yarışlara ev sahibliyi etməklə bacarıqlı təşkilatçı kimi özünü təsdiq etmişdir. Bakıda 2015-ci ildə Birinci Avropa Oyunları, 2017-ci ildə IV İslam Həmrəyliyi Oyunları, eləcə də müxtəlif növlər üzrə dünya və qitə çempionatları yüksək səviyyədə keçirilmişdir. Əlbəttə ki, III MDB Oyunları da bu baxımdan əlamətdar olacaq. Oyunların paytaxt Bakıdan kənarda keçirilməsi ölkəmizin regionlarında da güclü infrastrukturun, idmanın inkişafı üçün lazımı şəraitin yaradıldığını göstərir.

Xalqların idman birliyinin parlaq rəmzinə çevrilən bu möhtəşəm idman hadisəsi yalnız atletlərin ən yüksək peşəkarlığını nümayiş etdirmək üçün bir platforma deyil, həm də MDB ölkələri arasında dostluq əlaqələrinin

möhkəmlənməsinə, mədəniyyət və idman sahələrində çoxtərəfli əməkdaşlığın inkişafına xidmət edir.

GƏNCƏDƏ YERLİ VƏ BEYNƏLXALQ YARIŞLARIN YÜKSƏK SƏVİYYƏDƏ KEÇİRİLMƏSİNƏ HƏRTƏRƏFLİ ŞƏRAİT

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 27-də Gəncə

Stadionunun açılışında iştirak edib. Ərazisi 10 hektardan çox olan stadionun tamaşaçı tutumu 15 min 343 nəfərdir. Ərazidə AFFA tərəfindən köməkçi meşq meydançaları və futbol akademiyasının binası tikilib. Stadiona futbolçular üçün soyunub-geyinmə, konfrans, tibb, hakimlər, texniki heyət üçün otaqlar və digər zəruri sahələr yaradılıb. UEFA-nın 4-cü kateqoriya standartlarına uyğun inşa edilən arena müasir işıqlandırma, səs, yayım, internet, təhlükəsizlik sistemləri ilə təchiz olunub.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyev 2023-cü ilin oktyabrında stadionun tikintisi ilə bağlı Sərəncam imzalayıb. Onun təməli isə ötən ilin aprelində dövlətimizin başçısı tərəfindən qoyulub. Bu ilin avqustunda Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva stadionda aparılan tikinti işlərinin gedişi ilə tanış olublar.

Beynəlxalq səviyyədə idman ölkəsi kimi nüfuzunu getdikcə möhkəmləndirən Azərbaycanın bölgələrində bu sahənin inkişafı dövlətimizin prioritet istiqamətlərindən biridir. Son illərdə regionlarda tikilən və yenidən qurulan idman kompleksləri yerlərdə idmanın kütləvləşməsinə mühüm töhfə verir, gənc nəslin sağlam böyüməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Eyni zamanda, Azərbaycan muntəzəm olaraq qitə və dünya miqyaslı mötəbər idman yarışlarına ev sahibliyi etməklə, özünün yüksək təşkilatçılıq qabiliyyətini nümayiş etdirir. Belə müasir idman arenalarının istifadəyə verilməsi ölkəmizin digər bölgələrində olduğu kimi, Gəncədə də istər yerli, istərsə də beynəlxalq yarışların yüksək səviyyədə keçirilməsinə hərtərəfli şərait yaradacaq.

Ardı Səh. 3

III MDB Oyunları - həmrəylik simvolu!

Əvvəli-Səh-2

III MDB OYUNLARININ BOKS İDMAN NÖVÜ ÜZRƏ YARIŞLAR YEVLAX OLİMPIYA İDMAN KOMPLEKSİNDƏ TƏŞKİL OLUNACAQ

Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrinin III Oyunları zamanı boks idman növü üzrə yarışlar Yevlax Olimpiya İdman Kompleksində təşkil olunacaq. Azərbaycan idmanının yüksəlməsi, onun inkişafı da daim diqqətdə saxlanılır. Prezident İlham Əliyevin siyasətinin məntiqi nəticəsi olaraq ölkənin bütün sahələrində, eləcə də idman sahəsində böyük nailiyyətlər əldə olunub. Azərbaycan dünyanın idman arenasında artıq özünəlayiqli yer tutub. İstər beynəlxalq yarışlarda iştirakı, istərsə də beynəlxalq yarışlara ev sahibliyi etməsi ilə. Dövlət başçısının çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Bu gün Azərbaycan dünyada idman ölkəsi kimi tanınır. Bizim idman nəticələrimiz, uğurlarımız, qələbələrımız, eyni zamanda, idmana dövlət tərəfindən göstərilən dəstək, dövlət proqramlarının icrası, əlbəttə ki, bey-

nəlxalq idman qurumları tərəfindən də yüksək qiymətləndirilir". Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi, Avropa Olimpiya Komitəsi, beynəlxalq federasiyalar Azərbaycanın idman sahəsindəki uğurlarını xüsusi olaraq dəyərləndirirlər. Ölkəmizdə idman Komplekslərinin sayı artır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 27-də Yevlax Olimpiya İdman Kompleksinin açılışında iştirak edib.

Tikintisinə 2024-cü ildə başlanılan kompleksin ərazisi 5,8 hektardır. Burada açıq havada idman meydançaları, stadion, 1100 tamaşaçı yerlik universal idman, güləş, cüdo, bədii gimnastika, boks, kikkboxinq, taekvondo, karate, fitnes və trenajor zalları, üzgüçülük hovuzu yaradılıb. Bunlardan başqa, kompleksdə iclas zalı, kafe, hakim, məşqçilər, həkim, şərhçilər üçün otaqlar, restoran, 42 yerlik mehmanxana binası da fəaliyyət göstərəcək.

Azərbaycanın ev sahibliyi etdiyi Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrinin III Oyunları zamanı boks idman növü üzrə yarışlar Yevlax Olimpiya İdman

Kompleksində təşkil olunacaq.

Son illərdə idman sahəsində görülmüş məqsədyönlü işlər nəticəsində Azərbaycan beynəlxalq yarışların keçirildiyi əsas mərkəzlərdən birinə çevrilib. Müxtəlif idman yarışları üzrə Dünya və Avropa çempionatları, həmçinin Birinci Avropa Oyunları, İslam Həmrəyliyi Oyunları, Formula 1 kimi mötəbər tədbirlərin uğurla təşkili Azərbaycanın bu sahədə yüksək təşkilatçılıq bacarığını nümayiş etdirib. Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrinin III Oyunlarının Azərbaycanda keçirilməsi də ölkəmizə beynəlxalq idman ictimaiyyəti tərəfindən olan etimadın təzahürüdür.

Şübhəsiz ki, Azərbaycanın dünyada idman ölkəsi kimi tanınması, mötəbər idman tədbirlərinin keçirilməsi üçün ölkəmizin seçilməsi həm də paytaxt Bakı ilə yanaşı, regionlarımızda müasir idman infrastrukturunun yaradılması ilə də bağlıdır.

ƏN MÜASİR İDMAN INFRASTRUKTURU

Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkə həyatının bütün sahələrində olduğu kimi, idmanın inkişafına yönəlmiş qərarların qəbulu, tədbirlərin reallaşması idman sahəsində ölkəmizin yüksək beynəlxalq nüfuz qazanmasına səbəb olub. İdmanın maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, idmançıların peşəkar səviyyədə hazırlanmasına göstərilən qayğı öz müsbət nəticəsini verib. Müxtəlif idman növləri - güləş, futbol, intellektual oyunlar, şahmat və s. növlərdə Azərbaycan Avropanın və dünyanın diqqətindən kənarda qalmayıb. İdmana ayrılan diqqətin nümunəsidir ki, mötəbər idman yarışları, tədbirlər ölkəmizdə davamlı olaraq təşkil olunub.

Əlbəttə ki, müasir dövrümüzdə idman sahəsində gerçəkləşdirilən dövlət siyasəti, Olimpiya ideallarının təbliği, müasir Olimpiya kompleksləri və digər tədbirlər nəticəsində, ölkəmiz mötəbər beynəlxalq idman yarışlarının keçirildiyi məkana çevrilməklə yanaşı, idmançılarımız mötəbər yarışların qalibi olub.

Son illərdə Bakıda və bütövlükdə, Azərbaycanda idman infrastrukturunun yaradılması istiqamətində böyük işlər görüldü. "Təkcə onu demək kifayətdir ki, Azərbaycanın bölgələrində 50-yə yaxın müasir Olimpiya İdman Kompleksi tikilmişdir. Bakıda isə bu gün ən müasir idman infrastrukturu mövcuddur. Əvvəlki illərdə tikilmiş idman obyektləri əsaslı təmir olundu və eyni zamanda, son illərdə bir neçə böyük stadion, idman zalı inşa edildi. Onların arasında əlbəttə ki, təxminən 70 min tamaşaçı yeri olan Olimpiya Stadionunu qeyd etməliyəm", - deyərək Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirib. Milli Gimnastika Arenası, Su İdmanı Sarayı və Bakı Atıcılıq

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Cabir İmanovun vəfatı ilə əlaqədar paylaşım edib

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva Əməkdar artist Cabir İmanovun vəfatı ilə əlaqədar sosial şəbəkə hesablarında paylaşım edib. AZƏRTAC xəbər verir ki, paylaşımında deyilir: "Nurlu, səmimi və qeyri-adi istedadla malik insan — Cabir İmanovun vəfatı xəbəri məni sarsıtdı. Bütün ailəmiz kədərlənir, onun yaxınlarına və doğmalarına başsağlığı veririk.

Allah rəhmət eləsin".

Mərkəzinin tikintisi böyük investisiya tələb edən müasir idman qurğularıdır. Eyni zamanda, Bakıda idman şəhərciyi fəaliyyət göstərir". Bakı Olimpiya Stadionu, Tofiq Bəhramov adına Respublika Stadionu, Bakı Su İdmanı Sarayı, Bakı İdman Sarayı, "Baku

Crystall Hall", Bakı Tennis Akademiyası, Heydər Əliyev adına İdman Arenası, "Bakcell Arena", Bakı Atıcılıq Mərkəzi, Bakı Ekspo Mərkəzi və digər idman kompleksləri müxtəlif növ yarışların keçirilməsinə imkan verir. İndi, nəinki paytaxt Bakıda, demək olar ki, ölkəmizin bütün bölgələrində müasir Olimpiya idman kompleksləri fəaliyyət göstərir.

Avropa İdman Paytaxtları və Şəhərləri Federasiyası Bakı şəhərini 2026-cı il üçün dünyanın "İdman Paytaxtı" seçməsi təsadüfi hal deyil. Azərbaycanda əhalinin sağlamlığının möhkəmləndirilməsi, yüksək standartlara uyğun mövcud idman infrastrukturu və idmanın təbliği üçün görülən nümunəvi fəaliyyət yüksək qiymətləndirilib.

Dövlətimiz tərəfindən ayrılan diqqət və qayğı Azərbaycanın qarşıdakı illərdə idmanda daha böyük uğurlara imza atacağını deməyə əsas verir. Bu gün ölkəmizdə cəmiyyətin inkişaf edən bütün sahələri kimi idman da öz çiçəklənmə dövrünü yaşayır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

“Vzglyad” qəzetində rusiyalı publisist Dmitri Samoylovun “Avropa İttifaqına üzv olmamaq üçün olmaqdan yaxşıdır?” başlıqlı məqaləsi dərc olunub. Məqalədə Avropada gedən demoqrafik proseslər və Aİ-yə qonşu ölkələrdəki vəziyyət analizi təqdim edilir.

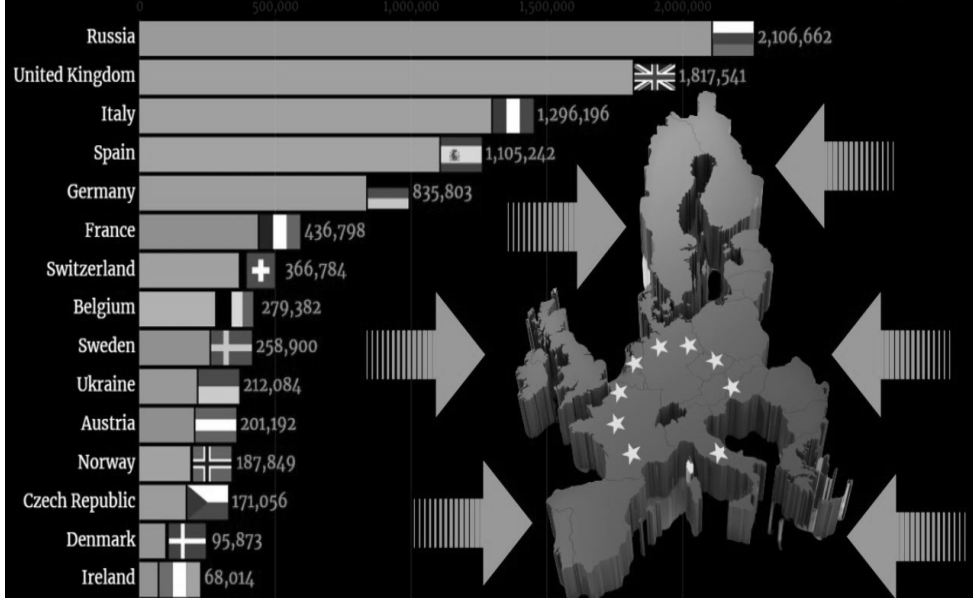
Hər bir cəmiyyətin öz arzusu ola bilər; bəzi yerlərdə hətta siyasi partiyaların adında harasa doğru və ya “arzu” ifadəsi var. Nəticə ondan ibarətdir ki, belə bir ölkə özünü nəyəsə, adətən daha çox Avropaya çevirmək üçün hansısa parlaq viziona can atır.

Bəli, bəziləri üçün arzu demək olar ki, həmişə Avropadır. Elə olur ki, postsovet məkanında “avropalı” sözü eyni zamanda mütləq və fəravan nəyisə ifadə edir. Avropa mötədil burjua ruhu, təbəbbürlü maarifçilik və gələcəyə əsaslı inamdır.

Rus dili hətta “avro-remont” və ya “eurodvushka” kimi olduqca əyləncəli hibrid sözləri qəbul etmişdir. Birincinin nə demək olduğunu başa düşmək mümkün deyil, bəlkə də boyalı divarlar deməkdir. İkincisi isə nisbətən böyük mətbəxi olan, divan üçün kifayət qədər yer olan bir otaqlı mənzildir. Amma bu, maraqsız, təsirsiz və iddiasızdır. “Evrodvushka” mənzil Avropa ilə əlaqəli bir şeyi ifadə edir və buna görə də özünə inam yaradır. Bu toponimin ictimai şüurda bu semantik köklənməsi haqlıdır?

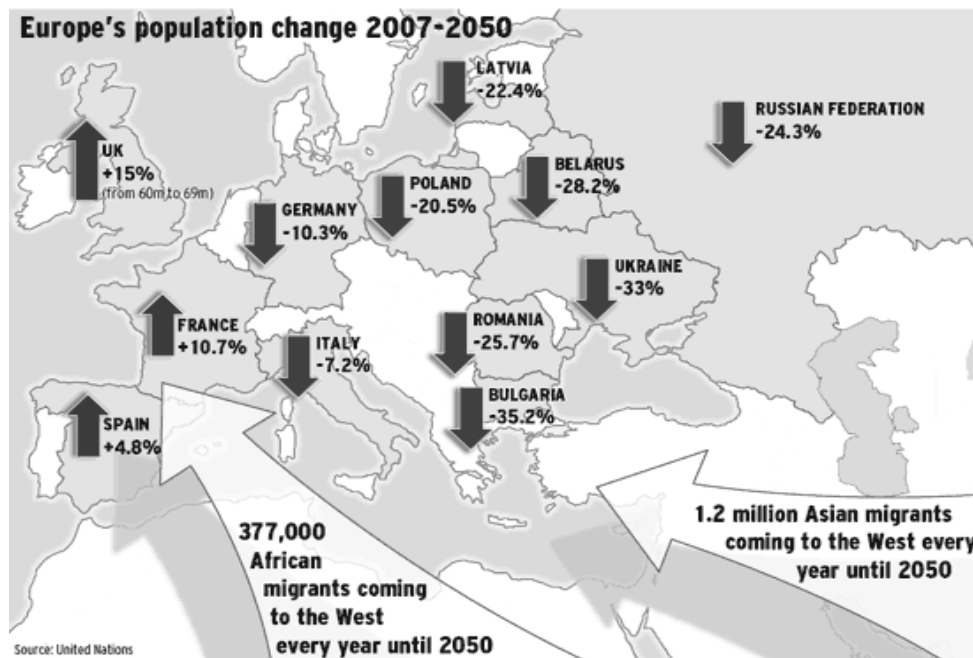
Bu günlərdə Ermənistanın ölkənin Avropa İttifaqına daxil olması ilə bağlı qanun qəbul etdiyi barədə xəbərlər yayılıb. Siyasi cəhətdən düzgün olmayan Sovet lətifəsinə

Net Migration in Europe

Avropada demoqrafik fəlakət - əhali sayı sürətlə azalır...

Ruminiyanın əhalisi son 30 ildə 20%, Bolqarıstanda 25%, Latviyada isə 35% azalıb. Çünki orada yaşamağın nə mənası var? Bahalı, darıxdırıcı və olduqca kasıbdır

bənzəyir. Bu arada Gürcüstanın artıq Aİ üzvlüyünə namizəd statusu var.

Bu xəbərlər, hadisələr və ya xəbər dəyərli xəbərlər deyil; daha çox hekayədir. Və süjet öz ehtiraslarına görə qədimdir. Bu məntiqlidir, çünki söhbət Avropadan və ona qoşulmaq istəyənlərdən gedir.

Bu faciənin ilk aktı ölkənin Avropa İttifaqı ölkəsinə çevrilməsinin çətinliyi ətrafında cərəyan edir. Karolinq İmperiyası kimi tanınan Frank İmperiyasını, həmçinin Böyük Karl İmperiyası kimi tanınan İmperatorluğu xatırlamaq olar. Bu, təxminən müasir Fransanın, Almaniyanın, Aşağı Ölkələrin, Şimali İtaliyanın və Avstriyanın ərazisini əhatə edir. Qərbdə ki, 1200 ildən sonra da bu ölkələr Avropa birləşməsinin özəyi olaraq qalır. Onlar, ilk növbədə, Avropadır. Qalanları Avropa ilə sadəcə bağlıdır, amma orada bir qədər günahkar bir hava ilə mövcuddur. İspaniya aşağı əmək məhsuldarlığından əziyyət çəkir, Yunanıstan korrupsiyaya uğrayıb, Böyük Britaniya isə daim daxil olub-çıxır. Vyana şərqdə olan hər şey heç bir güvən yaratmır. Skandinaviya yalnız nisbi termin hesab edilə bilər; Skandinaviyalılar öz çiçəklənmələrinə resursların əhaliyə düzgün bölünmə nisbəti

sayəsində nail oldular.

Müasir Polşa 1989-cu ildən 2004-cü ilə qədər qapı ağzında gözlədi, nəhayət Avropa millətlər ailəsinə qəbul olundu. Və bu Polşa, demək olar ki, Avropanın coğrafi mərkəzidir. Qdanska və ya Krakova baxın- dünyada hamı Avropanı məhz belə təsəvvür edir. Buna baxmayaraq, Böyük Karlin varisləri 15 il Polşanın Avropa üçün kifayət qədər yaxşı olmadığına inanırdılar. Və bu günə qədər avrozone üçün yararsız olaraq qalır.

Rumıniya yalnız 2007-ci ildə Aİ-yə qəbul edildi, lakin “Rumıniya” sözünün özü Avropa Birliyinin böyük prototipi olan Roma İmperiyasına aiddir.

II Akt buradan başlayır, burada biz Aİ-yə qoşulmağın ora qəbul olunan ölkə üçün faydalı olub-olmadığını araşdırmalıyıq.

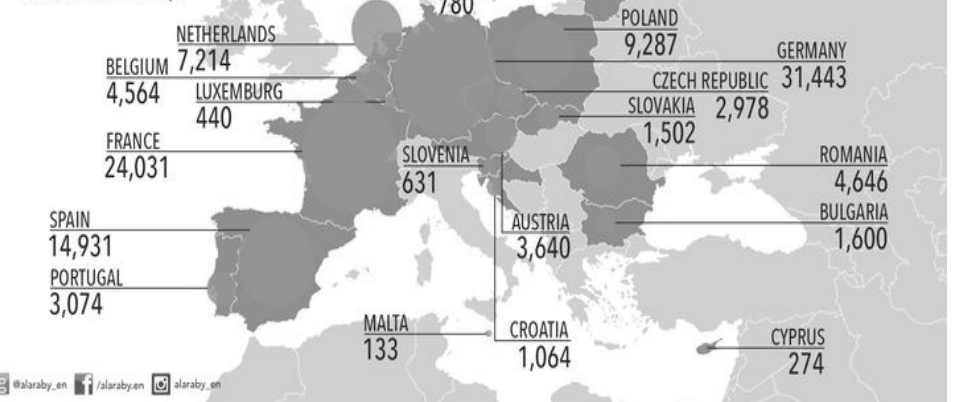
Rumıniyanın əhalisi son 30 ildə 20%, Bolqarıstanda 25%, Latviyada isə 35% azalıb. Bu rəqəmlər təxminidir, çünki avrozone daxilində miqrasiyanın ölçülməsi çətin və yalnız dolayı amillərdən istifadə etməklə həyata keçirilə bilər- məşğulluq, müavinət iddiaları və aktiv mobil telefon istifadəçiləri.

Bəli ki, Latviya əhalisinin demək olar ki, yarısı gedib. Çünki orada yaşamağın nə mənası var? Bahalı, darıxdırıcı və olduqca

EU REFUGEE CRISIS

The European Commission unveiled major plans to share 120,000 refugees and ease the burden on border states during the worst migration crisis since the Second World War.

In total, 54,000 will be moved from Hungary, 50,400 from Greece and 15,600 from Italy.

kasıbdır. Siz Avropa üzvlüyündən yararlanıb Marseldə santexnika təmirinə gedə və ya tibb bacısı kimi Buxarestdən Milana köçə bilərsiniz.

Bolqarıstanda bir neologizm yaranıb: “Avro yetimlər”- valideynləri xaricdə, Fransa və ya Almaniya pul qazanarkən babaları və nənələri ilə ölkədə yaşayan uşaqlar.

Bundan əlavə, yeni imperiyaya üzvlük müəyyən standartlara cavab verməyi tələb edir. Polşa 15 il ərzində inflyasiyanı tənzimləməyə çalışdı, lakin son nəticədə ümumi valyutadan istifadə etməmək şərti ilə qəbul edildi.

Bolqarıstanın iqtisadi vəziyyətini necə yaxşılaşdırmaq olar? Aydındır ki, Aİ-nin milyardlarla investisiyası ilə. Praktika da bu o deməkdir ki, global holdinqlər yerli fermerləri sıradan çıxarır. Onlar təsərrüfatlarını bağlayırlar, su qiymətinə satırlar və ən yaxşı halda pul qazanmaq üçün zəngin Avropa ölkələrinə gedirlər; ən pis halda, social yardıma möhtac qalırlar. Çünki globalizm hər iki istiqamətdə işləyir- bəli, siz Avropada vizasız səyahət etməkdə azadsınız, lakin Avropa maraqları da milli iqtisadiyyatınızın strukturunu dəyişməkdə azaddır ki, milli heç bir şey qalmasın.

Beləliklə, biz yavaş-yavaş köhnə bir zərətdən bir cümle ilə ümumiləşdirilə bilən bu faciənin üçüncü aktına keçirik: “Orqazm üçün etdiyiniz şey astmaya səbəb oldu”.

Burada yeni “qəhrəmanlar”, xüsusən də keçmiş Sovet respublikaları çox düşüncəli olacaqlar: parlaq obraz kimi onlara nə şərtlər qoyulduğunu xəyal etməlidirlər. Məsələn, əvvəlcə xəritəyə baxa, Ermənistan və ya Gürcüstanı tapa və onların fiziki yerlərini Avropa Birliyinin mərkəzi ölkələri ilə müqayisə edə bilərsiniz. Sonra əvvəlki təcrübələri nəzərdən keçirməli və ən çox birbaşa Avropaya aid olan ölkələrin Aİ-yə daxil olmaq üçün çəkdiyi zəhməti xatırlamalısınız. Həm də bu arzusunun yerinə yetirilməsinin onlar üçün hansı nəticələrə gətirib çıxardığını. “Avropa pasportu”na sahib olmaq əladır; pis olan odur ki, ölkədə heç kim qalmır.

Daha sonra AB üzvlüyünə namizəd olan Türkiyəyə də baxa bilərsiniz; onun ərizəsi 1987-ci ildə təqdim edilib. 2005-ci ildən Türkiyə Aİ ilə üzlüklə bağlı danışıqlar apar-

mır. Niyə? Çünki Türkiyə müstəqil iqtisadiyyatı, ordusu, siyasi sistemi olan böyük bir ölkədir. Belə bir ölkənin Avropa Birliyində olması nəyə lazımdır? Və ən əsası, belə bir ölkəyə Avropa İttifaqı nəyə lazımdır?

Müstəqilliyi olmayan ölkələr mütləq kiməsə yapışmalıdır. Amma ilk növbədə, onlar öz siyasi sistemlərini dəyişməlidirlər. Avropa İttifaqı isə Gürcüstan və Ermənistanın demokratikləşməsinə səxavətlə maliyyələşdirir. Amma bu gülməli səslənir- siz kənardan pul hesabına ölkənizi daha demokratik edirsiniz! Bu demokratiyanı kimin maraqları üçün yaradırsınız? Kimin üçün? Xalqınız üçün?

Hələ qarşıda duran son aktda qəhrəmanlar etiraf etməli olacaqlar ki, Aİ onları heç vaxt qəbul etməyəcək, hətta təsadüfən qəbul etsələr, 40 ildən sonra ümumiyyətlə əhalisiz qalacaqlar. Aİ-də olmamağın pis olmaq demək olmadığını başa düşmək onlara canlanma ümidi verir. Dünyada çox gözəl ölkələr var ki, orada Avropa Birliyi heç kimin ağına belə gəlmir. Əbədi rəqiblər arasında olmaqdan, belə ölkələrin arasında olmaqdan faciəvi bir şey yoxdur.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Özünün ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi həyatında uğurlar əldə edən Azərbaycan dünya miqyasında sürətlə inkişaf edən ölkələr sırasında öncül yerlərdən birini tutur. Sosial, iqtisadi, siyasi, mədəni, bir sözlə, bütün sahələrdə əldə edilən yüksək göstəricilər və nəticələr ölkəmizin qüdrətini daha da artırır. Bu nailiyyətlər müstəqil dövlətimizin sürətli inkişafına təkan verən uzaqgörənliklə hazırlanmış inkişaf strategiyasının uğurlu tətbiqinin nəticəsidir.

Gəncə yeni tarixini yaşayır

Prezident İlham Əliyev: "Gəncə Azərbaycanın ikinci şəhəridir və bu şəhərə daim diqqət həmişə yüksək səviyyədə olub"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər, layihələr, aparılan uğurlu islahatlar bütün bölgələrimizin inkişafına, müasirləşməsinə səbəb olub. Azərbaycanın hər yerində olduğu kimi, bu gün qədim tarixə malik olan Gəncə də yeni inkişaf dövrünü yaşayır. Gəncə Azərbaycanın qədimliklə müasirliyi, Şərqi memarlıq üslubu ilə Qərbi modernizmini üzvi şəkildə birləşdirən şəhərlərdən birinə çevrilib. Yeni yollar salınır, infrastruktur layihələr reallaşır, yeni parklar yaradılır. Dövlət səviyyəsində göstərilən diqqət və qayğının nəticəsidir ki, şəhər inkişaf edir. Şəhərdə həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində yeni tikililərlə yanaşı, qədim, tarixi abidələr yenidən bərpa edilir. Bu gün Gəncənin gözəlliyinə naxış salan məkanlarının sayı kifayət qədərdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, "Gəncə Azərbaycanın ikinci şəhəridir və bu şəhərə daim diqqət həmişə yüksək səviyyədə olub".

Bu gün yeni inkişaf dövrünü yaşayan Gəncədə sosial məsələlər öz həllini tapıb, infrastruktur yenilənib, şəhərdə abadlıq-quruculuq işləri aparılıb. Qafqazın ən qədim parklarından biri, yaşı 200-dən çox olan və bitki florasının zənginliyinə görə bütün ölkədə məşhur olan "Xan bağı" da bu gün yenidən qurulub. Parkda müxtəlif ölkələrdən gətirilmiş ağaclar və dekorativ kollar əkilib. Burada fəvvarələr, müasir işıqlandırma sistemi quraşdırılıb, Venesiya guşəsi yenidən qurulub, 350 yerlik yaşıl teatr inşa olunub.

TARİXİMİZİN CANLI YADDAS SALNAMƏSİ - GƏNCƏ MEMORIAL KOMPLEKSİ

44 günlük Vətən müharibəsində də xalqımız ermənilərin təcavüzkar siyasəti ilə üz-üzə qaldı. Vətən müharibəsində biz erməninin vəhşi simasını bir daha görmüş olduq. 30 ilə yaxın bir zamanda beynəlxalq hüququn tələb və təkidlərinə məhəl qoymayan beynəlxalq konvensiyalara zidd topladığı silahlarla 44 günlük Vətən müharibəsində beynəlxalq hüquq müstəvisində Ermənistanın işğalçı, eyni zamanda, terrorçu dövlət olduğunu tam şəkildə sübuta yetirən yetərincə faktlar mövcuddur. Gəncə, Tərtər, Mingəçevir kimi yerlərdə mülki əhəlinin kompakt yaşadığı ərazilərə raket zər-

bələri endirməsi Ermənistan hökumətinin təcavüzkar, terrorçu simasını ortaya qoymuş oldu. Qocaya, cavana, uşağa qıyan erməni müharibə qanunlarını belə pozaraq çirkin niyyətləri ilə tarixən nəyə xidmət etdiklərini bir daha göstərdi. Vətən müharibəsi zamanı düşmənin xain atəşi nəticəsində təkcə Tərtərdə ümumilikdə 16 mülki şəxs qətlə yetirilib, 63 nəfər yaralanmışdır. Müharibə zamanı, həmçinin Tərtər şəhəri də daxil olmaqla, rayonun 40 yaşayış məntəqəsinə 16 min 277 tank, top, qrad, minomyot mərmisi, 21 qadağan olunmuş raket atılmışdı. Moskvada imzalanan humanitar atəşkəs rejimindən sonra Ermənistan silahlı qüvvələrinin qədim Gəncəni raket atəşinə tutması nəticəsində mülki obyektlərə və yaşayış məhəllələrinə aramsız atəşlər yağdırıldı. Çoxlu dağıntılar oldu, insanlar həlak oldu, yaralandı. Onların arasında uşaqlar və qadınlar da var. Gəncədə mülki insanların məskunlaşdığı əraziyə raket

vurğuladığı fikirləri xatırlatmaq yerinə düşər: "Bu gün, burada təməlini qoyduğum Memorial Kompleks böyük ərazini əhatə edəcək", - deyən Prezident bildirib ki, bu Memorial Kompleks təqribən dörd hektarda yaradılacaq: "Dağıdılmış bu binalar olduğu kimi qalacaq. Yəni, bu yaddaş silinməməlidir. Bu erməni vəhşiliyini unutmamalıyıq. Müharibə başa çatıb. Bəli, biz deyirik ki, sülh olmalıdır. Ancaq heç vaxt erməni vəhşiliyini, erməni faşizmini unutmamalıyıq. Xocalı qurbanlarını unutmamalıyıq. Gəncə qurbanlarını, digər şəhərlərimizin qurbanlarını heç vaxt unutmamalıyıq və unutmayacağıq. Onların müqəddəs ruhu qarşısında baş əyərək bir daha deyirik ki, onların qanı yerdə qalmadı. Onların yaxınları üçün bəlkə də bu, təsəlli ola bilər. Eyni zamanda, deyirik ki, biz müzəffər xalqıq, biz qalib dövlətik. Erməni faşizmini məğlub etdik. Elə etməliyik ki, erməni faşizmi bundan sonra heç vaxt baş qaldırmasın."

Ekspozisiya ziyarətçilərə əvvəlcə XX əsrin əvvəllərində baş verən faciələri, o cümlədən 1918-ci ilin mart soyqırımını tarixi faktlarla təqdim edir. Burada, həmçinin 1948–1953-cü illərdə soydaşlarımızın Qərbi Azərbaycandan kütləvi deportasiyası əks etdirilib. İnteraktiv bölmədə arxiv materialları, tarixi sənədlər və dağıdılmış mədəni irs nümunələri ilə tanış olmaq mümkündür.

Ekspozisiyanın son hissəsi uzun illər davam edən haqsızlıqlara baxmayaraq, mübarizliyini qoruyan Azərbaycan xalqının əzmkarlığının və qələbə əzminin təntənəsi-nə həsr olunub.

ŞƏHƏRİN NƏQLİYYAT PARKININ YENİLƏNMƏSİNƏ BÖYÜK TÖHFƏ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 27-də Gəncəyə səfəri zamanı "BakuBus" MMC-nin Gəncə Avtoparkının açılışında iştirak edib. Üç yüz yerlik avtobus parkının inşasına bu ilin yanvarında başlanılıb. Ümumi sahəsi 10 hektar olan

parkda texniki baxış və təmir postları, avtomatlaşdırılmış uçot sistemli yanacaq təsərrüfatı, saatda 60 avtobusun yuyulması gücünə malik kompleks inşa edilib. Avtobus parkının yaradılması ilə 675 nəfər işlə təmin

olunub. Onlardan 553 nəfəri sürücü, 122 nəfəri isə inzibati və texniki heyətdir.

"BakuBus" MMC Gəncə şəhərində 18 mövcud və 2 yeni marşrut xətti üzrə fəaliyyət göstərəcək. Şəhərə yüksək ekoloji standartda - EURO6-ya cavab verən 280 avtobus gətirilib ki, onlardan da 45-i 54, 186-sı 63, 49-u isə 102 sərnişin tutumuna malikdir. Bu layihənin həyata keçirilməsi, ilk növbədə, paytaxt Bakıdan sonra respublikanın ən böyük şəhəri olan Gəncənin nəqliyyat-sərnişin daşıma infrastrukturunun müasirləşdirilməsi baxımından çox mühüm rol oynayır. Bu, eyni zamanda, sərnişinlərin rahat, təhlükəsiz şəkildə mənzilbaşına çatmasına imkan yaradır, şəhərin nəqliyyat parkının yenilənməsinə böyük töhfə verir. Həmçinin yeni iş yerlərinin açılmasında da belə layihələrin rolu önəmlidir.

Gəncə şəhəri üzrə aparılan genişmiqyaslı təhlil və araşdırmalar nəticəsində marşrut şəbəkəsi yenidən formalaşdırılıb. Mövcud 32 marşrut xəttində optimallaşdırma aparılıb, 22 marşrut xəttinin fəaliyyət göstərməsi müəyyən olunub.

Əhəmiyyətli yeniliklərdən biri də ictimai nəqliyyatda qabaqcıl rəqəmsal texnologiyaların tətbiqidir. Gəncədə fəaliyyət göstərən bütün avtobuslarda gedishəqqini "CityCard" nağdsız ödəniş sistemi, istənilən bank kartları, həmçinin mobil ödəniş vasitələri ilə ödəmək mümkündür.

Bütün bunlar Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə regionlarımızın müasirləşdirilməsi, əhaliyə göstərilən xidmət səviyyəsinin artırılması və ümumilikdə, bölgələrimizin sosial-iqtisadi inkişafının davamlılığının təmin edilməsi istiqamətində dövlətimiz tərəfindən atılan addımların göstəricisidir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndələri Zəfər parkını ziyarət ediblər

27 Sentyabr - Anım Günü ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndələri Bakıda Zəfər parkını ziyarət ediblər. Xatirə daşının önünə gül dəstələri

düzülüb, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərin əziz xatirəsi ehtiramla yad olunub.

Dövlət Gömrük Komitəsinin Tibbi Xidmət İdarəsi tərəfindən “27 sentyabr – Anım günü”nə həsr edilmiş tibbi-sosial aksiyaya keçirilib

26 sentyabr 2025-ci il tarixində Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin Tibbi Xidmət İdarəsinin və “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin birgə təşkilatçılığı ilə “Qala” Dövlət Tarix-Etnoqrafiya Qoruğunda şəhid və qazi ailələrinin üzvləri, eləcə də yerli sakinlər üçün “27 sentyabr – Anım günü”nə həsr olunmuş ödənişsiz tibbi-sosial aksiya təşkil edilib.

Komitəsinin Tibbi Xidmət İdarəsinə və həkim heyətinə minnətdarlığını bildirib. O qeyd edib ki, bu cür aksiyalar şəhid və qazi ailələrinin, həmçinin yerli sakinlərin sağlamlığının qorunmasında xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Aksiya çərçivəsində Mərkəzi Gömrük Hospitalının müxtəlif ixtisaslı həkimləri tərəfindən 200 nəfərə kardioloji, uroloji, endokrinoloji, radioloji, nevroloji, oftalmoloji, ginekoloji, terapevtik, pediatrik və cərrahi xidmətlər daxil olmaqla 500-dən çox

Aksiyanın rəsmi açılışında Dövlət Gömrük Komitəsinin Tibbi Xidmət İdarəsinin rəisi, t.ü.f.d., Əməkdar həkim Ceyhun Məmmədov, rəis müavini, t.ü.f.d., dosent İsmayıl Əfəndiyev, Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəisi-baş həkimi, t.e.d. Bəxtiyar Musayev, “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin İdarə Heyətinin sədri Rüfət Mahmud, həkimlər və tibb işçiləri iştirak ediblər.

Dövlət Gömrük Komitəsinin Tibbi Xidmət İdarəsinin rəisi, tibb xidməti general-mayoru Ceyhun Məmmədov öz çıxışında edib ki, qeyd edib ki, qazilərin müalicəsi və sağlamlıqlarının bərpası ölkə başçısının daim diqqət mərkəzindədir. Bu məqsədlə bütün aidiyyəti dövlət qurumlarının resursları səfərbər olunur. 27 sentyabr - Anım Günü ərəfəsində Mərkəzi Gömrük Hospitalının ixtisaslaşmış tibbi briqadası tərəfindən Qala Dövlət Qoruğunda keçirilən bugünkü tibbi aksiyaya da ilk növbədə qazilərin və onların yaxınlarının, şəhid ailələrinin və eyni zamanda yerli sakinlərin sağlamlığının qorunmasına yönəldilib. Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəisi-baş həkimi Bəxtiyar Musayev vurğulayıb ki, belə tədbirlər sağlamlıq problemlərinin erkən aşkarlanmasına və insanların profilaktik müayinələrə keçirilməsinə mühüm töhfə verir.

“İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin İdarə Heyətinin sədri Rüfət Mahmud göstərilən yüksək səviyyəli tibbi xidmətə görə Dövlət Gömrük

tibbi müayinə göstərilib. Səhhətində problem aşkar olunan şəxslərə USM, EKQ, ExoKQ, rentgen və digər müayinələr aparılıb, müalicə ilə bağlı tövsiyələr verilib və zəruri təyinatlar edilib.

Eyni zamanda aksiyanın məqsədi - sağlam həyat tərzinin əhəmiyyəti və xəstəliklərin erkən diaqnostikasının vacibliyi barədə əhali arasında maariflənməsi olmuşdur. Tibbi aksiyadan çox iştirakçılar “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğunun açıq havada və qapalı məkanlarda yerləşmiş muzeyləri ziyarət ediblər.

Qeyd edək ki, Dövlət Gömrük Komitəsinin Tibbi Xidmət İdarəsi tərəfindən mütəmadi olaraq müxtəlif bölgələrdə ödənişsiz tibbi-sosial aksiyalar təşkil olunur. Bu təşəbbüslər vətəndaşların sağlamlığının qorunmasına xidmət etməklə yanaşı, şəhid və qazi ailələrinə göstərilən diqqət və qayğının bariz nümunəsidir.

“27 sentyabr Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazılacaq bir gündür”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında deputat Vüqar İskəndərov deyib. Onun sözlərinə görə, bu gün Azərbaycan Ordusu düşmənin hücumuna cavab olaraq əks-hücum əməliyyatına başladı və Vətən müharibəsinin başladığını elan etdi: “Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə şanlı və qəhrəman Ordumuzun uğurlu hərbi əməliyyatları böyük Zəfərimizin təməlini qoymuş oldu. Tarix boyu xalqımızın bir çox uğurları, qələbələri olub. Lakin son bir neçə əsrə nəzər salsaq, 27 sentyabr günü Azərbaycanın ədalətli savaş yoluna çıxdığı, taleyinin dönüş nöqtəsinə qədəm qoyduğu gün kimi yadda qalır.

Vətən müharibəsi Azərbaycan xalqının qürurunu, məniyyətini özünə qaytardı. Xalqımızı bir daha böyütdü, birləşdirdi. Biz dünyanın ən qürurlu, ən müzəffər xalqlarından biri-

“27 sentyabr Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazılacaq bir gündür”

nə çevrildik. Ali Baş Komandan, cənab Prezident global miqyasda ən qətiyyətli, ən nüfuzlu liderlər sırasında öz yerini möhkəmləndirdi. Şanlı Ordumuzun əsgər və zabitləri bütün dünyaya qəhrəmanlıq dərsi keçdilər. Azərbaycan gənci Vətən müharibəsi dövründə Vətəni necə sevdini, onun uğrunda canından keçməyə hazır olduğunu sübut etdi.

Bu Qələbə bizim şanlı tariximizin parlaq səhifəsidir. Şəhidlərimiz bu zəfərin rəmzinə çevrildilər. Onlar artıq tarixi qəhrəmanlarımızdır. Onlar haqqında yazılan kitablar, oxunan mahnılar, çəkilən filmlər gələcək nəsillər üçün

örnek olacaq. Onların keçdiyi həyat yolu hər birimiz üçün ibarətdir. İnanırıq ki, zaman keçdikcə bu böyük Qələbənin dəyəri daha da artacaq. Biz 27 sentyabrdan başlanan bu Zəfər yolunu və bu tarixi dəridən öyrənərək, gələcək nəsillərə çatdıracağıq”.

Arzu Qurbanlı

Vətən müharibəsi: HƏR GÜN BİR TARİX YAZDIQ!

Prezident İlham Əliyev: "Biz elə ilk gündə düşmənin müdafiə xəttini yarmağa nail olduq və bundan sonra bütün 44 gün ərzində yalnız irəli getdik"

Azərbaycan Ordusunun sentyabrın 27-də Qarabağda başladığı uğurlu əks-həmlə əməliyyatı zamanı rəşadətli ordumuz düşməne ilk gündən başlayaraq ağır zərbələr vuraraq, öz torpaqlarını erməni təcavüzündən azad etdi. Vətən müharibəsinə qədər Azərbaycanın bütün sülhsevər söylərinə baxmayaraq, Ermənistan siyasi və hərbi təxribatlar vasitəsilə danışıqlar prosesini pozmağa çalışırdı. Beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin əsas təminatçısı kimi çıxış edən BMT Təhlükəsizlik Şurası Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar 822, 853, 874 və 884 sayılı dörd qətnamə qəbul edib ki, bu qətnamələrə əməl olunmayıb. Qətnamələrdə Azərbaycan ərazilərinin işğalı pislənilib, güc tətbiqi vasitəsilə ərazi iddialarının reallaşdırılmasının qəbul edilməzliyi vurğulanıb. Ölkəmizin ərazi bütövlüyü, suverenliyi və sərhədlərinin toxunulmazlığı bir daha təsdiq edilib və işğalçı qüvvələrin Azərbaycanın işğal olunmuş bütün ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılması tələb olunub. Bu və ya digər sənədlərə məhəl qoymayan Ermənistan işğalçılıq siyasətindən əl çəkmir və Azərbaycanın sərhədlərini atəşə tutur, dinc əhalini, mülki obyektləri və yaşayış tikintilərini hədəfə alırdı.

2020-ci ilin 12 iyul və 27 avqust tarixlərində Ermənistan hərbi hissələrinin Azərbaycan sərhədlərində törətdiyi təxribatlar Ermənistanın çirkin niyyət və planlarını əks etdirirdi. Ermənistanın bu və ya digər təxribatları Azərbaycan Ordusunu cavab tədbirlərinə vadar etdi və 44 gün davam edən Vətən müharibəsində Azərbaycan xalqı Ali Baş Komandanın ətrafında bir yumruq olaraq birləşdi və Azərbaycan ordusunun gücü, qətiyyəti, peşəkarlığı, vətənpərvərliyi nəticəsində təcavüzkar erməniləri torpaqlarımızdan təmizlədi.

"FÜZULİ RAYONUNDA 4 VƏ CƏBRAYIL RAYONUNDA 2 KƏNDİ AZAD ETDİK"

30 ilə yaxın bir zamanda beynəlxalq hüququn tələb və təkidlərinə məhəl qoymayan Ermənistan döyüş meydanında artıq uduzduğunu ilk günlərdən dərk etdi. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, "Hərbi əməliyyatların birinci gününün sonunda biz Kəlbəcər rayonunda, Murovdağda və Ağdərə istiqamətində strateji əhəmiyyətli yüksəklikləri, həmçinin 6 kəndi – Füzuli rayonunda 4 və Cəbrayıl rayonunda 2 kəndi azad etdik. Biz elə ilk gündə düşmənin müdafiə xəttini yarmağa nail olduq və bundan sonra bütün 44 gün ərzində yalnız irəli getdik".

2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin cəbhəboyu törətdiyi genişmiqyaslı təxribatlara cavab olaraq Azərbaycan Ordusu əks-hücum əməliyyatına başladı. Şanlı Vətən müharibəsi otuzillik işğala son qoyan parlaq Qələbə ilə nəticələndi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılmış möhtəşəm Zəfər yürüşü Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı.

Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyev xarici mətbuata verdiyi müsahibələrinin birində "Gəlin, həmin günə - 2020-ci il sentyabrın 27-nə qayıdaq. Həmin gün necə başladı? Sizə necə məruzə etdiklər ki, Ermənistan döyüş əməliyyatlarına

başlayıb, ümumiyyətlə, həmin gün hadisələr necə inkişaf edirdi?" sualını cavablandırarkən bildirib ki, müdafiə naziri mənə məlumat verdi ki, təmas xəttindəki mövqelərimiz və bəzi yaşayış məntəqələrimiz Ermənistan tərəfindən artilleriya atəşinə məruz qalıb: "Adekvat cavab vermək qərara alındı və beləliklə, biz müharibəyə qoşulduq. Məlum oldu ki, bu, labüd idi".

30 SENTYABR - MÜHARİBƏNİN 4-CÜ GÜNÜ

Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Ermənistanın hərbi təxribatı zamanı yaralanan və Müdafiə Nazirliyinin Mərkəzi Hərbi Klinik Hospitalında müalicə olunan hərbiçilərlə görüşüb. Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel Prezident İlham Əliyevə telefonla zəng edib. Şarl Mişel Ermənistanın Azərbaycana qarşı davam edən hərbi təxribatı ilə bağlı vəziyyət barədə məlumatlandıraraq dövlətimizin başçısı bildirib ki, Azərbaycan Ordusu buna cavab olaraq əks-hücum əməliyyatları həyata keçirir.

Azərbaycan Ordusu müharibənin dördüncü günü qətiyyətli əks-hücum əməliyyatını davam etdirib. Vətən müharibəsi otuzillik işğala son qoyan parlaq Qələbə ilə nəticələndi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılmış möhtəşəm Zəfər yürüşü Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı. 30 sentyabr - müharibənin 4-cü günü: Müdafiə Nazirliyinin məlumatına görə, əks-hücum əməliyyatının başladığı dörd gün ərzində düşmənin ümumilikdə 2300-dən çox canlı qüvvəsi məhv edilib. Bundan başqa, Ermənistan ordusunun 130-dək tank və digər zirehli texnikası, 200-dən artıq artilleriya, yaylım atəşli raket sistemləri, minaatan, 25-dən çox hava hücumundan müdafiə vasitələri, 6 komanda-idarəetmə və komanda-müşahidə məntəqəsi, 5 silah-sursat anbarı, 50-dən artıq tank əleyhinə vasitələr, 55-dən çox avtomobil texnikası sıradan çıxarılıb. Təkcə sentyabrın 30-da Ermənistan ordusunun 8 ədəd "Qrad" yaylım atəşli reaktiv sistemi məhv edilib. Düşmənin artilleriya atəşi nəticəsində Horadiz şəhərində bir mülki şəxs həlak olub, üç nəfər isə xəsarət alıb. Bununla da Ermənistan silahlı qüvvələrinin xain hücumları zamanı həlak olan mülki şəxslərin sayı 15-ə, xəsarət alanların sayı isə 49-a çatmış oldu.

"BİZİM DAVAMIZ ƏDALƏTLİ DAVADIR VƏ ƏMİNƏM Kİ, BU MÜNAQİŞƏDƏ BİZ İSTƏDİYİMİZƏ NAIL OLACAĞIĞ"

Müharibənin ilk günlərində sentyabrın 30-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Ermənistanın sentyabrın 27-dən başlayan hərbi təxribatı zamanı yaralanan və Müdafiə Nazirliyinin Mərkəzi Hərbi Klinik Hospitalında müalicə olunan hərbiçilərlə görüşdülər. Azərbaycan Prezidenti çıxışında "Bizim işimiz haqq işidir, biz öz torpağımızda vuruşuruq, Vətən uğrunda vuruşuruq. Bizim davamız ədalətli davadır və əminəm ki, bu münaqişədə biz istədiyimizə nail olacağıq, haqq-ədalət öz yerini tapacaq və Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa edəcək. Uzun illər ərzində

də məcburi köçkün kimi yaşayan soydaşlarımız da öz doğma dedə-baba torpaqlarına qayıdacaqlar", - deyərək bildirmişdir: "Azərbaycan öz doğma torpağında vuruşur və siz haqq yolunda yaralanmısınız. Bizim əsgərlərimiz xilaskar əsgərlərdir. Erməni əsgərləri işğalçı əsgərlərdir. Fərq bundadır. Biz öz torpağımızda vuruşuruq, erməni əsgəri başqa dövlətin torpağında - Azərbaycan torpağında ölür. Mən erməni xalqına üz tutub demək istəyirəm ki, onlar öz rəhbərliyinin çirkin əməllərinin girovuna çevrilməsinlər. Bu gün öz hökumətini məsuliyyətə cəlb etsinlər. Öz övladlarını Azərbaycan torpaqlarına göndərməsinlər".

Düşmənin artilleriya atəşi nəticəsində Horadiz şəhərində bir mülki şəxs həlak olub, üç nəfər isə xəsarət alıb. Bununla da Ermənistan silahlı qüvvələrinin xain hücumları zamanı həlak olan mülki şəxslərin sayı 15-ə, xəsarət alanların sayı isə 49-a çatıb. Bu barədə Azərbaycan Baş Prokurorluğu məlumat yayıb.

"ŞƏHƏRLƏRİMİZİ BOMBALAYANDA, UŞAQLARIMIZI VƏ QADINLARIMIZI ÖLDÜRƏNDƏ DƏ BİZ ERMƏNİSTANA EYNI ŞƏKİLDƏ CAVAB VERMƏDİK"

Bu müharibədə Azərbaycan mülki insanlarla müharibə aparmadı və Ermənistanın fərqli olaraq etnik təmizləmə həyata keçirmək niyyətində deyildi. Amma Ermənistan tərəfindən mülki əhaliyə dəfələrlə atəş açıldı. Bərdə, Gəncə, Tərtər kimi şəhərlərimiz ziyan çəkdi. Mənfur düşmənin tərəfindən mülki şəxslər qətlə yetirildi və yaralandı. "Hərbi əməliyyatlar aparılan dövrdə biz bir dəfə də, provokasiyalara uymadıq", - deyən Prezident bildirib: "Hətta ermənilər şəhərlərimizi bombalayanda, uşaqlarımızı və qadınlarımızı öldürəndə də biz Ermənistanla eyni şəkildə cavab vermədik, biz onların şəhərlərini bombalamadıq. Hərçənd, bizi coşduran emosiyalara başa düşmək olardı. Biz hərbi cinayətlər törətməmişik. Hərbi əməliyyatın elə ilk günündə mən hərbi qulluqçulara çox sərt göstərişlər vermişdim ki, hərbi cinayətlər törətməyi özünə rəva görənlər ciddi cəzalandırılacaqlar".

İkinci Qarabağ müharibəsinin gedişində Ermənistan Azərbaycanın şəhərlərinə dəfələrlə zərbələr endirdi. "Müharibə dövründə kimin kim olduğunu, kimin vicdanlı döyüş apardığını və kimin yatmış şəhərlərə alçaqçasına hücum etdiyini hamı gördü", - deyən Azərbaycan Prezidenti qeyd edib ki, gecə vaxtı Gəncənin yaşayış məhəlləsinə, yatan insanlara və uşaqlara operativ-taktiki raket zərbələri endiriləndən sonra Ermənistan rəhbərliyi bəyan etdi ki, onların bu məsələyə heç bir aidiyyəti yoxdur: "Bilirsiniz, bu, ifrat həyasızlıqdır. Bəs kim edib? Biz özümüz vurmuruşuq? Onlar illər boyu deyirdilər ki, azərbaycanlılar erməniləri ittiham etmək üçün Xocalıda soyqırımını özləri təşkil ediblər. Yəqin ki, bu, dünyada analoqu olmayan həyasızlıqdır. Hərçənd, bu tipli raketlər barədə az-çox anlayışı olan bütün insanlara məlumdur ki, tapşırıq verilir, hədəf seçilir və

raket düz həmin hədəfə doğru gedir. Yəni, hədəf məhz Gəncə şəhərinin əsas perspektivdə mülki əhalini məhv etmək idi. Onların siyasətinin və deyərdim ki, məniyyətinin göstəricisi budur".

"BİZ ÇOX GÜCLÜ HƏRBİ TƏRKİB HİSSƏ YARATDIQ VƏ İKİNCİ QARABAĞ MÜHARİBƏSİ BUNU GÖSTƏRDİ"

Azərbaycan Ordusunun qarşısında davam gətirə bilməyən ermənilər təcavüzkar siyasətlərini davam etdirərək, dinc əhalini hədəfə aldılar və yaşayış məntəqələrini ballistik raketlərdən atəşə tutdular. Dövlət başçısı tərəfindən prioritet elan edilən ordu quruculuğu sayəsində Azərbaycan Ordusu ən müasir silahlarla silahlanmış, dünyanın ən güclü orduları sırasında özünə layiqli yer tutub. Peşəkarlığı yüksək olan Azərbaycan Ordusunun ən yüksək texnologiyalara məxsus hərbi texnikalarla silahlanması və ölkəmizin də inkişaf etmiş hərbi-sənaye kompleksinə malik olması qələbəmizi şərtləndirən amillərdəndir. Azərbaycan Ordusu həm hərbi potensialına, həm də döyüş qabiliyyətinə görə nəinki bölgədə, dünya miqyasında güclü ordular sırasında. Son illərdə ordu quruculuğunda əhəmiyyətli islahatlar həyata keçirilib, bu məsələ ilə bağlı dövlət başçısı tərəfindən ardıcıl olaraq addımlar atılıb ki, bunun da müsbət nəticələri özünü 44 günlük Vətən müharibəsində büruzə verdi. "Silahlı qüvvələrin döyüş qabiliyyətinin artırılması üzrə gündəlik böyük iş aparılırdı", - deyən Cənab Prezident qeyd edib ki, döyüş qabiliyyətli silahlı qüvvələri olmayan ölkə necə texniki vasitələrə malik olsa belə, onun döyüşdə, xüsusən müharibədə, öz də belə əlverişsiz coğrafi şəraitdə qalıb gəlməsi mümkün olmazdı: "Əslində, bu tədbirlər kompleksi onunla nəticələndi ki, biz çox güclü hərbi tərkib hissə yaratdıq və ikinci Qarabağ müharibəsi bunu göstərdi".

Azərbaycan ordusu ilk gündən düşmənin müdafiə xəttini yarmağa müvəffəq oldu və 44 gün ərzində yalnız qələbə xəbərləri aldıq. Azərbaycan xalqı, ordumuz Ali Baş Komandanın ətrafında bir yumruq olaraq birləşdi və Vətən müharibəsində öz gücünü nümayiş etdirdi. Ermənistan və onun hava-darları tərəfindən hərbi əməliyyatları dayandırmmaq üçün Azərbaycana diplomatik və siyasi təzyiqlər göstərilə də Prezident İlham Əliyevin qətiyyəti, siyasi iradəsi hər şeyi demiş oldu. Dövlət başçısının dünyanın aparıcı mediasına verdiyi 30-a yaxın müsahibəsində Azərbaycanın iradəsini ortaya qoymuş oldu.

Bəli, 2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin cəbhəboyu törətdiyi genişmiqyaslı təxribatlara cavab olaraq Azərbaycan Ordusu əks-hücum əməliyyatına başladı. Şanlı Vətən müharibəsi otuzillik işğala son qoyan parlaq Qələbə ilə nəticələndi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılmış möhtəşəm Zəfər yürüşü Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

MÜNASİBƏT

“Azərbaycan–Türkiyə münasibətləri beynəlxalq əlaqələr standartlarının çox üzərində inkişaf edir”. Bunu SİA-ya açıqlamasında türkiyəli politoloq Hasan Oktay deyib. Onun sözlərinə görə, bu münasibətləri üç istiqamətdə dəyərləndirmək olar: “Azərbaycan xalqı ilə Türk xalqı arasındakı qardaşlıq, Azərbaycan dövləti ilə Türkiyə Cümhuriyyəti dövləti arasındakı strateji tərəfdaşlıq və Azərbaycan hökuməti ilə Türkiyə Cümhuriyyəti hökuməti arasındakı əməkdaşlıq. Dövlət və millət bağları tarixi köklərdən qaynaqlandığı üçün münasibətlər hər zaman olması gərəkdiyindən daha yüksək səviyyədə və sağlam şəkildə davam edir”.

qları yarana bilər. Azərbaycanın baxış bucağından yanaşdıqda, Türkiyədə hakimiyyətin dəyişmə ehtimalı səbəbilə hökumətlər bəzən münasibətlərin xarici təsirlərdən uzaq qalmasına çalışa bilər. Xüsusilə İsrail məsələsində fikir ayrılıqları müşahidə olunur. Türkiyədə hökumətə yaxın dairələrin Azərbaycana münasibətdə İsrailə əlaqələri gündəmə gətirməsi, eyni zamanda Azərbaycanın da öz mövqeyini açıq şəkildə ifadə etməsi təbii haldır. Türkiyənin də bu mövzuda Azərbaycana tənqidi yanaşması normal qarşılanmalıdır.

Bununla belə, dövlət və xalq səviyyəsində münasibətlərdə heç bir problem yoxdur. Əksinə, hər iki tərəf

səmimi, dürüst və gələcəyə ümidlə baxan bir prosesin içindədir. Türk dünyası coğrafiyasının, Xəzərin və Azərbaycanın enerji resurslarının Türkiyə vasitəsilə Avropaya nəqli hər iki ölkəni daha da yaxınlaşdırır. Qarabağ məsələsində, xüsusilə yeddi rayonun işğaldan azad olunması və Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Türkiyənin Azərbaycana verdiyi dəstək regionda yeni geosiyasi realitələr ortaya qoydu. Türkiyə–Ermənistan–Azərbaycan üçtərəfli barışığının təmin olunması halında Azərbaycan bölgənin ən inkişaf etmiş və qabaqcıl dövlətinə çevriləcək. Bununla yanaşı, Cənubi Qafqazda sülhün bərqərar olması gələcək üçün ciddi gözləntilər və böyük perspektivlər yaradacaq”.

“Texnologiyadan istifadə edərkən balansı qorumaq vacibdir”

“Onlayn platformaların sürətli artımı insanların davranışlarını bir çox sahədə dəyişdirib və bu dəyişiklik həm müsbət, həm də mənfi tərəfləri ilə diqqət çəkir”. Bunu SİA-ya açıqlamasında texnoloq Elvin Həsənov deyib. Onun sözlərinə görə, sosial şəbəkələr və mesajlaşma xidmətləri ünsiyyəti xeyli asanlaşdıraraq insanlara dünyanın istənilən nöqtəsindən dərhal əlaqə qurmaq imkanı verib: “Lakin bu rahatlıq zamanla canlı görüşlərin azalmasına, diqqət dağınıqlığına və virtual münasibətlərin çoxalmasına səbəb olur.

İş və təhsil sahəsində də onlayn platformalar böyük dönüş yaradıb. Uzaqdan iş və distant təhsil, bulud əsaslı xidmətlər və onlayn konfranslar iş proseslərini daha çevik edib. Bununla yanaşı, elektron ticarət alış-

veriş verdişlərini tamamilə dəyişdirib. Bütün bu imkanlarla yanaşı, platformaların böyük həcmdə şəxsi məlumat toplaması məxfilik və təhlükəsizlik məsələlərini də gündəmə gətirir. İstifadəçilər hesab ayarlarını mütəmadi yoxlamalı, məxfilik parametrlərini gücləndirməli və lazımsız icazələri məhdudlaşdırmalıdır. Nəticə etibarilə,

onlayn platformalar həyatımızı daha rahat və çevik etsə də, sosial münasibətlərdən tutmuş məxfilik risklərinə qədər yeni çağırışlar yaradıb. Buna görə də texnologiyadan istifadə edərkən balansı qorumaq və şəxsi məlumatları şüurlu şəkildə idarə etmək vacibdir”.

Günel Fərzəliyeva

Metanet Məmmədova

Yanlış tərcümə dilə yalnız sitəmdir

Böyük əsərlər, çoxcildliklər bir kənara, qısa tərcümələrdən danışaq. Hansı ki, hazırda mətbuatımızda bəzi jurnalistlər var ki, müəllifi olduğu yazını haradansa tapıb guya tərcümə edərək ana dilinə çevirdiyi parçalar əsasında qurur. Nəticədə nə baş verir? O baş verir ki, yanlış tərcümə ana dilimizə “divan” tutur, anlaşılmayan cümlələr oxucu zövqünü korlayır.

Tərcümə üçün əvvəllərdə olduğu kimi, artıq müxtəlif dil biliklərinə ehtiyac duyulmur. Proqramlar var ki, mətni oraya daxil edib istədiyini dilə çevirə bilərsiniz. Lakin təəssüflər olsun ki, bu proqramlar mətni düzgün çevirmir. Və bəzən elə cümlələrlə qarşılaşırıq ki, burada həm siyasi, həm məntiqi, həm qrammatik səhvlər istənilən qədər olur.

Lakin ona da təəssüflər olsun ki, müasir dövrün “tərcüməçiləri” həmin mətnlərdən olduğu kimi istifadə etməklə yazılarına daxil edir və bununla yazının faktla zənginləşdiyini düşünür, üstəlik hər hansı məsələni “araşdırması” ilə qürur da duyurlar.

Həyatımızda ötən illərlə müqayisədə çox məqamlar dəyişdiyi kimi, böyük bacarıq, səriştə, bilik, savad tələb edən tərcümə sahəsində də bu kimi problemlər qarşıya çıxır.

Tərcümə qüsurları ilə əlbəttə, əsərlərdə də rastlaşmaq olur. Bəzən elə çətin bir cümlə ilə qarşılaşırsan ki, 2-3 dəfə oxuyandan sonra mənasını ancaq anlayırsan. Tərcümələr də var ki, necə deyirlər, elə bil sarı yağıdan tük çəkmək misalı, adama o qədər axıcı gəlir. Belə tərcümələr təbii ki, insanı yormur, üstəlik oxumağa meyli artırır.

Tərcümələrlə bağlı gözəgörünən, hər gün qarşılaşdığımız problemlər daha çox mətbuatdadır. Hələ olur ki, bəzi jurnalistlər heç tərcüməyə də ehtiyac duymadan dilimizə yad olan sözləri orfoqrafiya lüğətimizdə varmış kimi istifadə edirlər. Bu günlərdə dilimizə yad təsirlər kimi, məişətimizə də yad olan “cinsiyyət partisi” adlı ziyafətlə bağlı kiçik bir araşdırma aparırdım. Bu zaman jurnalistlərimizin bununla bağlı 10-dan artıq yazısında “parti” sözünü öz sözümlərimiz kimi istifadə etdiyinin şahidi oldum. Bu sözdən hələ sərlövhədə də istifadə olunmuşdu. Hansı ki, dilimizə yad olan sözlər ya tərcümə edilib verilməli, ya da dırnaq işarəsi arasında təqdim olunmalıdır.

Bütün bu diqqətsizlik və məsuliyyətsizlik isə, təbii ki, ana dilinə bir-birinin ardınca zərbədir ki, endirir. Hazırda gündəlik mətbuatla əlaqəsi olan hər kəs açıqca görə bilər ki, bəzi jurnalistlər çoxsaylı türk sözlərindən necə ki, danışdığı dilində yerli-yersiz istifadə edir, bunu eynilə yazılara da tətbiq edirlər. Bəzən olur ki, kiçik bir xəbər mətnində 2-3 türk sözü görmək olur. Düşünürsən ki, artıq gənc nəslin nümayəndələri türk dilini mənimsəməyə başlayıb. İllər sonra bunun səbəbi olaraq dilimizdən neçə-neçə söz sıxışdırılaraq bir küncə qovulacaq. Nəticədə isə qəbul etdiyimiz yeni sözlərlə dilimizin ana qanunlarına qarşı çıxmış olacağıq.

30 sentyabr Beynəlxalq Tərcüməçilər Günüdür. Elə bu günün “xətrinə” tərcümə ilə bağlı çoxsaylı problemlərdən kiçik biri haqqında söhbət açmaq istədim. Əslində kiçik dediyimiz bu məsələ böyük əhəmiyyətə malikdir. Hər gün minlərlə insan mətbuatla maraqlanır, oxuyur. Və təbii ki, bu kimi tərcümələrlə qarşılaşanda həmin sözlər zaman-zaman beyninə köçür. Köçdükcə də ana dilimizin saflığına silah qaldırmış oluruq. Ona görə ki, yad sözləri mənimsəməklə onları özümüzünküləşdirməyə yol açırıq.

Deməli, bu gün hər kəsin tərcüməçiyə çevrildiyi bir dövrdə daha diqqətli və ayıq-sayıq olmalıyıq. Hər hansı dildən tərcümənin o dili bilmədən həyata keçirilməsi çox yanlışdır. Biz bu yanlışlığın cəzasını çəkirik və qarşıda hələ çox çəkəcəyik. Oudur ki, bacardığımız işin arxasında getsək, daha yaxşı olmazmı? Öz dilimizdə olan sözlərdən istifadə etməklə cümlə qursaq, yaxşı olmazmı? Və yaxud da öz dilimizdə danışmaq, yaxşı olmazmı?

Beləliklə, bilmədiyimiz iş yarımçıq nəticədir. Hələ bu, dilimizlə bağlıdırsa, bax burada bir dəfə deyil, iki dəfə fikirləşməyə dəyər. Unutmayaq ki, yanlış tərcümə dilə yalnız sitəm etməkdir.

Azərbaycanın global sülh, inkişaf və ədalət yolunda yeni siyasi çağırışları

2025-ci ilin 25 sentyabr tarixində Prezident cənab İlham Əliyevin BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasında etdiyi çıxış Azərbaycan dövlətçiliyinin müasir mərhələdə əldə etdiyi nailiyyətlərin, beynəlxalq münasibətlərdə tutduğu mövqeyin və gələcək hədəflərinin aydın ifadəsi oldu. Bu çıxış təkcə ölkəmizin son onilliklərdə yaşadığı mübarizə və qələbələrin deyil, həm də regionda və dünyada sülhə, təhlükəsizliyə və inkişaf proseslərinə verdiyi töhfələrin təhlili baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Fatma ÇANDIROVA,
İctimai İaşə və Xidmət
üzrə Bakı Dövlət Peşə
Təhsil Mərkəzinin
direktoru

Prezidentin nitqi Azərbaycan tarixinin üç mühüm istiqamətini – müharibədən sonrakı ədalətin bərqərar olunmasını, sülhün təmin edilməsini və global çağırışlara cavab strategiyasını əhatə etdi. Bu məqalədə həmin çıxışın məzmunu əsasında Azərbaycanın beynəlxalq hüquqa əsaslanan mövqeyi, regional və global proseslərdə rolu sistemli şəkildə təhlil edilir.

kapitulyasiya aktı Azərbaycanın tarixi Qələbəsinə və regionda yeni mərhələnin başlanmasını təsdiqləmişdir.

Qələbədən dərhal sonra Azərbaycan Ermənistanla sülh münasibətlərinin qurulmasına yönəlmiş təşəbbüslərlə çıxış etmiş, beynəlxalq hüquqa əsaslanan beş prinsip irəli sürmüşdür. Uzunmüddətli danışıqların

üçün “Böyük Qayıdış” Proqramı həyata keçirilir və artıq on minlərlə insan öz doğma yurduna dönmüşdür. Bununla yanaşı, Ermənistanın yerləşdirdiyi minalar humanitar təhlükə olaraq qalır. 2020-ci ildən bəri yüzlərlə insan mina qurbanına çevrilmişdir ki, bu da beynəlxalq ictimaiyyətdən daha çox dəstək tələb edir.

Azərbaycan, həmçinin itkin düşmüş dörd min nəfərin taleyinin aydınlaşdırılmasını prioritet məsələ kimi qaldırır. Bu, beynəlxalq humanitar hüququn tələbi olmaqla yanaşı, həm də regional sülhün davamlılığı üçün vacibdir.

Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etməsi ölkəmizin global əhəmiyyətli ekoloji çağırışların həllində öncül mövqeyini təsdiqlədi. Bakı Maliyyə Hədəfi kimi tanınan Yeni Kollektiv Kəmiyyət Hədəfi inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün iqlim maliyyələşməsinin əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasını təmin etdi. Bu təşəbbüs Azərbaycanın dayanıqlı inkişaf və yaşıl keçid prosesinə sadiqliyinin nümunəsidir.

Bununla yanaşı, Prezident cənab İlham Əliyev enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı realist mövqeyini ifadə etmişdir: dünya yaxın gələcəkdə mədən yanaşmalarından tam imtina edə bilməz. Azərbaycan həm etibarlı qaz təchizatçısı, həm də bərpaulunan enerji sahəsində aparıcı sərmayədar olaraq, global enerji təhlükəsizliyinə balanslı yanaşmanı dəstəkləyir.

Azərbaycanın iqtisadi inkişafı neft və qaz sektorundan asılılığı minimuma endirməklə yanaşı, qeyri-neft sektorunun şaxələndirilməsi və şəffaflıq islahatları nəticəsində daha sabit mərhələyə qədəm qoymuşdur. Beynəlxalq reyting agentliklərinin ölkəmizə verdiyi müsbət qiymətlər, aşağı dövlət borcu və böyük valyuta ehtiyatları Azərbaycanın iqtisadi dayanıqlılığını təsdiqləyir.

Şərq-Qərb və Şimal-Cənub dəhlizləri kimi layihələr, rəqəmsal infrastrukturaya dair “Rəqəmsal İpək Yolu” təşəbbüsü ölkəmizi beynəlxalq nəqliyyat və informasiya qovşağına çevirməkdədir. Bu təşəbbüslər Azərbaycanın regional inkişaf və global əməkdaşlıq siyasətinin təməl daşlarını təşkil edir.

Prezident cənab İlham Əliyevin BMT Baş Assambleyasında etdiyi çıxış Azərbaycanın global miqyasda mövqeyini gücləndirməklə yanaşı, beynəlxalq hüquqa əsaslanan ədalət prinsipinin qələbəsinə nümayiş etdirdi. Azərbaycan həm müharibədə qalib gəlmiş, həm də sülhü təmin etmiş bir dövlət olaraq yeni dövrə qədəm qoymuşdur.

Bu gün Azərbaycanın əsas missiyası yalnız öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini qorumaq deyil, həm də global sülh, təhlükəsizlik, enerji sabitliyi və ekoloji dayanıqlılıq sahələrində bəşəriyyətə töhfə verməkdir. Prezidentin sözləri ilə desək, bu uğurlar yalnız Azərbaycanın deyil, həm də beynəlxalq hüququn və ədalətin üstünlüyünün təntənəsidir.

Elcin Bayramli

Niyə və necə dəyişdik?

Son vaxtlar maddi dəyərlər mənəvi dəyərləri üstələməkdədir. İnsanlarda depressiya, stres artıb. Hiyləgərlik üsulları xeyli rəngarəngləşib və təkmilləşib. Ümumi cəmiyyət maraqları şəxsi maraqlara qurban verilir. Əsas məqsəd çoxlu pul qazanmaq, vəzifə, şöhrət əldə etmək və özünü başqalarından üstün göstərmək üzərində fokuslanıb. Qanunu, qaydanı pozmaq üstünlük sayılır, başqalarından fərqlənmək (bu, hətta pis şeylərdə olsa belə) azarı gənclər arasında geniş yayılır.

Hətta gərgin münasibətlər ətraf mühitdən ailə daxilinə keçib və məhz bu səbəbdən münasibətlərin, boşanmaların və ailədaxili qətlərin sayı artır. Böyük sözünü vecinə alan da yoxdur. Bir çox gənclər açıqca deyirlər ki, biz hər şeyi bilirik və doğru edirik, siz yaşlı nəsil heç nə bilmirsiniz və səhv edirsiniz. Lakin reallıq bütün dövrlərdə və bütün ölkələrdə olduğu kimi tam əksini göstərir.

Əvvəllər milli-mənəvi dəyərlərimiz həyatımızın əsas sütunu idi. El arasında yazılmamış qanunlar adlandırılan ictimai davranış kodeksləri var idi və buna əməl olunurdu. İnsanlar bir-biri ilə ədəb-ərkanla davranır, böyük-küçük, qadın-kişi yeri bilirdi. İctimai yerlərdə şit hərəkətlər, ucadan mahnı oxutmaq, dar keçidlərdə yolu kəsərək söhbətləşmək və ya zarafatyana süpürüşmək, ucadan danışmaq, hara gəldi zibil atmaq, avtobusda sürücü ilə söyüşmək yəqin ki, heç kimin ağlına belə gəlmirdi.

21-ci əsrə keçid sanki başqa bir dünyanı gətirdi. Pul və vəzifə uğrunda amansızcasına mübarizə mənəvi dəyərləri tədricən arxa plana keçirdi. Təhsilə, elmə, mədəniyyətə marağı əyləncənin əvəz etməsi, ağsaqqal-qarasaqqal münasibətlərinin çərçivədən çıxması, TV-lərdən şou, serial və kriminal verilişlərlə kütləvi əxlaqsızlaşma, psixotron terror, davamlı reklam təcavüzü ilə zövqlərin, xüsusiyyətlərin, davranışların, dəbin hansısa şübhəli xarici mərkəzlərdən formalaşdırılması siyahı təəssüf ki, xeyli uzundur. Bu psixotron terror mənəvi zombiləşmənin əsasını qoymaqdadır.

Bu tendensiya real həyatdan indi də virtual həyata keçib. Sosial şəbəkələrdə təhqir, böhtan, şantaj yalan xəbər yayıb çoxlu izləyici əldə etmək və pul qazanmaq daha ayıb sayılmır. İnternet saytlarda biabırçılıq baş alıb gedir. Televiziya daha çox mənfi şeyləri təbliğ edir, maddi dəyərlərin mənəvi dəyərlərdən üstün olduğunu “göstərir” (burada əlbəttə dövlət və ictimai televiziya kanallarını istisna etmək lazımdır, onlar hələ də televiziyanın funksiyasını unutmayıblar).

Sosial şəbəkələrdə adamlar normal müzakirə aparmaq əvəzinə bir-birini “qırır”. Heç kimin sözü heç kimə xoş gəlmir. Heç kim heç kimin “kitabını oxumur”. Həqiqəti deyənə, nöqsanlarımızı üzə çıxaranı, düzəltməyə çalışanları, mənəvi dəyərləri müdafiə edənləri “geridə qalmış” adlandırır və az qalırlar linç edələr.

Bəli, bu gün, bəzi global mərkəzlər tərəfindən “Overton pəncərəsi” sistemi ilə dünyaya, o cümlədən cəmiyyətimizə yad dəyərlər oturdulur, hər şey tədricən dəyişdirilir. Bunun nəticəsində, indi müsbət şeylər mənfi sayılır, mənfi şeylər müsbət. Mənfilər çoxaldıqca müsbətlər azalır. Azlıq çoxluğa tabe olur.

İndiki globalaşma dövründə milli-mənəvi dəyərlərimizi daha çox qorunmalıyıq, çünki indiyədək heç vaxt olmadığı qədər güclü təzyiq və terror altındadır. Elmə-təhsilə, mənəvi dəyərlərimizə daha çox fikir verib irəli getməliyik. Sağlam düşüncəli, savadlı uşaqlar yetişdirib tərbiyə etməli, xalqımızı, ölkəmizi dünyanın inkişaf etmiş ölkəsinə çevirəcək insanları qorunmalı, küçə müğənnilərini və yarıçılpaq modelləri dinləmək əvəzinə alimləri, ziyalıları dinləməliyik. Yalnız bu yolla bir millət kimi yaşaya və inkişaf edə bilərik.

Otuz ilə yaxın müddətdə Azərbaycanın təqribən iyirmi faiz torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalı, bir milyon azərbaycanlının doğma yurd-yuvasından didərgin salınması ölkəmizin ən böyük humanitar faciəsi olmuşdur. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi qətnamələrə baxmayaraq, Ermənistan beynəlxalq öhdəliklərini yerinə yetirməmiş, əksinə, etnik təmizləmə və hərbi cinayətlər siyasətini davam etdirmişdir.

Lakin 2020-ci ildə Azərbaycan BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə uyğun olaraq, özünümüdafiə hüququndan istifadə etmiş və 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində ərazi bütövlüyünü bərpa etmişdir. Müharibə beynəlxalq humanitar hüquqa tam riayət edilməklə aparılmış, mülki əhalinin qorunması təmin olunmuşdur. Nəticədə, noyabrın 10-da imzalanmış

yekunu olaraq, 2025-ci ildə Vaşinqtonda Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin iştirakı ilə sülh müqaviləsinin paraflanması tarixi nailiyyət olmuşdur. Bu proses ATƏT-in Minsk qrupunun fəaliyyətinə son qoyaraq, regional münasibətlərin real siyasi əsaslarda inkişafına şərait yaratmışdır.

Regional əlaqələrin gücləndirilməsi məqsədilə irəli sürülmüş Zəngəzur dəhlizi və “Beynəlxalq Sülh və Rifah naminə Tramp Marşrutu” kimi təşəbbüslər nəinki region ölkələrini, həm də global iqtisadi sistemləri birləşdirəcək mühüm infrastruktur layihələridir. Bu addımlar Azərbaycanın sülhü yalnız siyasi deyil, həm də iqtisadi və sosial əməkdaşlıq vasitəsilə möhkəmləndirmək niyyətini göstərir.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası Azərbaycanın dövlət prioritetlərinin önündə dayanır. Ermənistanın dağıtdığı şəhər və kəndlərin bərpası

dinədir. Bugünkü sürətlə dəyişən dünyada BMT-nin yeri və məqsədi ilə bağlı sual, göz-
lənildiyi kimi, bu sessiyada Amerika prezi-
denti tərəfindən də qaldırıldı - asılmış ada-
mın evinin "ip söhbətinin" böyük pərəstişka-
rı, əhəmiyyətini hamının tanıdığı, lakin açıq
şəkildə müzakirə etmək mümkün olmadığı
mövzuları müzakirə etdi.

Tramp ayrılan 15 dəqiqə əvəzinə bir
saat danışdı, öz çıxışını seçicilərinə həmi-
şəki təbliğat xarakterli müraciətilə çatdır-
dı. Həmişə olduğu kimi, o, üstünlüklər və
"mən" əvəzlilikləri ilə dolu idi. Tramp ABŞ-ın
miqrant böhranını xatırladı və buna tək özü
cavab verdi. Amerika iqtisadiyyatının onun
təkbəsinə rəhbərliyi altında əldə etdiyi misil-
siz uğurlarından danışdı və nəhayət, beynəl-
xalq sülhməramlı iş təcrübəsini danışdı.

Qeyd etmək lazımdır ki, Trampın həll
edə bildiyi yeddi dövlətlərarası münaqişə

Proqramı, YUNESKO və s. Onlar humanitar
yardımın güclərin toxunmadığı bölgələrə
çatdırılmasını əlaqələndirir və təmin edir,
dünyanın müxtəlif yerlərində global mədəni
irsin qorunmasına kömək edir və mahiyyət-
cə başqa heç kimin edə bilməyəcəyi bir
sıra digər fəaliyyətlərlə məşğul olurlar.
Onları əvəz etmək olmaz.

Süveyş və Kuba raket böhranları,
Koreya müharibəsi və bu təşkilatın təhlükəli
vəziyyətlərin həllinə kömək etdiyi digər
nümunələr keçmişdə qaldı. İndi mavi dəbil-
qələrdən effektiv sülhməramlı qüvvə kimi
getdikcə daha az istifadə olunur. BMT-nin
xeyir-duası ilə yaradılmış beynəlxalq sank-
siyalar və beynəlxalq ədalət mexanizmləri
iflasa uğramaqdadır. Bu, indiki sessiyada
aydın şəkildə özünü büruzə verdi.
Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin orderi
olan İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu

BMT: Dəyişən dünyada yeni rol

**BMT Baş Assambleyasının budəfəki 80-ci sessiyası Fələstinin müstəqilliyinin geniş şəkildə tanınması ilə əlamətdar oldu. Bu gün ölkələrin böyük azlığı bunu rəsmi olaraq sadəcə İsrail muxtariyyəti bölgəsi hesab edir. Başsəriyyətin bu gün BMT-yə niyə ehtiyacı olduğu barədə müzakirələr aparılır. Dünya nizamının bu ən mühüm institutu, indi aydın olduğu kimi, böhran içindədir, heç bir aydın çıxış yolu yoxdur. Birləşmiş Millətlər Təşkilatına üzv dövlətlərin əksəriyyəti azalan rolun, hətta onun yoxa çıxması-
nın səbəb ola biləcəyi problemləri dərk edir. Bununla belə, təşkilatın səmərəli islahatı-
nı təklif etmək və həyata keçirmək onu tənqid etməkdən daha çətin olduğunu sübut etdi.**

BMT-nin beynəlxalq təşkilat kimi tükən-
diyini, islahatlara böyük həcmdə ehtiyac
duyduğunu Azərbaycan Prezidenti İlham
Əliyev elə Nyu Yorkda qurumun öz tribuna-
sından bəyan etdi: "Otuz ilə yaxın müddətdə
Azərbaycanın suveren ərazisinin təqribən
iyirmi faizi Ermənistanın hərbi işğalı altında
qaldı. Ermənistanın həyata keçirdiyi etnik
təmizləmə siyasəti və hərbi cinayətlər nəti-
cəsində bir milyon azərbaycanlı öz yurd-
yuvasından didərgin salındı. Onların funda-
mental insan hüquqları kobud şəkildə pozul-
du. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının
Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul
etdiyi dörd qətnamədə Ermənistan silahlı
qüvvələrinin işğal olunmuş ərazilərdən dər-
hal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılması tələb
olundu. Təəssüf ki, bu qətnamələr heç vaxt
icra edilmədi. Ermənistan beynəlxalq ictimai-
yyətin tərəfindən heç bir sanksiyaya
məruz qalmadığı üçün qətnamələrə nüma-
yişkarane şəkildə məhəl qoymadı".

Üstünlük

"1992-ci ildə münaqişənin həlli üçün
təsis edilmiş ATƏT-in Minsk qrupu isə öz
missiyasını yerinə yetirə bilmədi. Onun
həmsədrləri beynəlxalq hüququn norma və
prinsiplərini təmin etmək əvəzinə, status-
kvonu qoruyub saxlamağa və münaqişənin
dondurulmasına çalışdılar.

Otuz ilə yaxın müddətdə davam edən
səmərəsiz danışıqlardan sonra 2020-ci ildə
Azərbaycan BMT Nizamnaməsinin 51-ci
maddəsinə uyğun olaraq, özünümüdafiə
hüququndan istifadə etməyə məcbur oldu.
Ermənistan müharibə zamanı şəhərlərimizə
və kəndlərimizə ballistik raketlər atdı, onları
kasetli mərmilərlə bombaladı, 100-dən çox
günahsız mülki vətəndaşımızı qətlə yetirdi.
Azərbaycan isə müharibəni beynəlxalq
humanitar hüquqa tam riayət etməklə apar-
dı. Biz mülki şəxslərin mühafizəsini təmin
etdik, qeyri-hərbi infrastrukturunu hədəfə
almaqdan çəkindik. 44 günlük Vətən müha-
ribəsi zamanı Silahlı Qüvvələrimiz işğal
altındaki əraziləri azad etdi, Azərbaycanın
ərazi bütövlüyünü beynəlxalq hüquqa və
BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qə-
tnamələrinə uyğun olaraq bərpa etdi".

İlham Əliyev çıxışında vurğulayıb ki,
Azərbaycan "müharibədə də, sülhdə də"
qalib olub, işğal sona çatıb, suverenlik
bərpa edilib, hüquqi və siyasi çərçivələrdə
yeni mərhələyə keçid başlayıb. Ekspertlər
bunu Azərbaycanın diplomatik uğuru kimi

qiymətləndirir. Azərbaycan Prezidenti çıxı-
şında BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsi-
nə, "özünümüdafiə hüququ"na, 1993-cü il
BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri-
nin icra edilməməsinə diqqət çəkib. Bu,
Azərbaycanın mövqeyini beynəlxalq hüquq
çərçivəsində daha möhkəmləndirir.

Prezident qeyd edib ki, işğal dövründə
danışıqlar fayda verməyib, 2020 münaqişə-
si "özünümüdafiə" çərçivəsində aparılıb,
işğal bölgələri azad edilib, amma sülh
müqaviləsi üçün praktiki addımlar gözlənilir.
Onun fikrincə, sülh yalnız formal sənəd
deyil, etibar və regional kommunikasiya yol-
larının açılması ilə mümkündür. Dövlət baş-
çısı "ikiqat standartlar"dan narazılıq bildirib,
ədalətin seçilməməsi, beynəlxalq hüququn
bəzi hallarda sadəcə kağız üzərində qalma-
sı məsələsini qabardır. Regionda və beynəl-
xalq arenada bu tip yanaşmaların
Azərbaycana taktik üstünlük verdiyi kimi
fikirlər səslənir. Çıxışda azad edilən ərazilər-
in bərpası, kommunikasiyaların açılması,
sərhəd təhlükəsizliyi məsələləri, minaların
təhlükəsi kimi mövzulara toxunulub.
Ekspertlər deyirlər ki, bu kimi konkret
addımlar Azərbaycanın imicini gücləndirir
və regionda "yeni norm"ların formalaşması-
na xidmət edə bilər.

Əgər ümumiləşdirsək, İlham Əliyevin
BMT tribunasındakı çıxışı Azərbaycan və
region mətbuatında müsbət qəbul edilib,
onun uğurları və diplomatik mesajları ön
planda tutulub — xüsusilə işğalın bitməsi,
bərpa işləri və sülhə keçid istiqamətində atıl-
an addımlar. Beynəlxalq ictimaiyyətə
ünvanlanmış hüquqi arqumentlər və "ədalət,
beynəlxalq norma, ikili standartlar" kimi ifa-
dələr Azərbaycanın mövqeyini gücləndir-
mək üçün istifadə olunur.

İlham Əliyevin mesajları Azərbaycanın
"qələbəsinin diplomatik və hüquqi üzərində
qurulması", beynəlxalq hüququn gücləndiril-
məsi, ikili standartlara qarşı çıxış kimi şüar-
lar əhatə edir. Çıxışın mesajları dövlət
səviyyəli diplomatiya və beynəlxalq hüquq
çərçivəsində qurulub.

Tramp ayrılan 15 dəqiqə...

Belə bir təşkilatı bu sayaq yaşamasına
ehtiyac varmı? Əlbəttə, bəzi ölkələr, xüsu-
sən də BMT-dən kamufilya kimi istifadə
edən, qurumun imkanlarını öz xeyrinə
yönlətməyə çalışan və bəzən buna nail olan
dövlətlər onun dışsız fəaliyyətindən razı
qala bilərlər. Amma ümumi rəy bu fikrin zid-

barədə dedikləri həm də onun amerikalı
seçiciləri üçün bir baş işarəsidir. Yeddi
münaqişənin hamısında son qərardan çox
fəsilədən danışmaq daha məqsəduyğundur.
Hətta bu nəticənin əldə olunmasında
Trampın rolu var, amma əsas deyil. Bununla
belə, ABŞ prezidentinin "əsas elektoratı"
üçün bu o qədər də vacib deyil, eyni zaman-
da onun barışdırdığı ölkələrin adlarını belə
xatırlaya bilməməsi vacib deyil. O,
Ermənistanı Albaniya ilə qarışdırma bilər,
önəmli olan o deyil, Tramp beynəlxalq are-
nada fəaldır və ən azı nəticə əldə etmək
görüntüsü yaratmağa qadirdir. İnsanın ABŞ
Prezidentinə münasibətindən asılı olmaya-
raq, onun səsinin həqiqətən dinlənildiyi
danılmazdır və onun məqsədlərinə çatmaq
üçün BMT-dən daha çox alətləri var. Ona
görə də Tramp həmin təşkilatı səmərəsizlik-
də ittiham etməkdə özünü haqlı hesab edir.
ABŞ prezidenti müəyyən narazılıqla qeyd
etdi ki, qismən amerikalı vergi ödəyicilərinin
pulları hesabına mövcud olan BMT ona
gördüyü işlərə görə təşəkkür etmək belə
iqtidarında deyil.

Sessiyada həll edilməyəcək xroniki pro-
blem haqqında müzakirələrin haqlı tərəfləri
çox idi. Əsasən bütün bəşəriyyət üçün təh-
lükəli olan silahlı münaqişələrin qarşısının
alınması, dayandırılması və ya yumşaldıl-
ması aləti kimi yaradılmış təşkilat açıq şəkil-
də öz missiyasını yerinə yetirə bilmir. Soyuq
Müharibə dövründə, dünyanın az-çox müqayisə
oluna bilən təsir bloklarına bölündüyü
zaman, BMT onlar arasında vasitəçi qismində
nisbətən uğurlu rol oynaya bildi. Onun
SSRİ və Birləşmiş Ştatlar arasında qarşıdur-
manın birbaşa hərbi münaqişəyə çevrilmə-
sinin qarşısını almaq üçün ümumi qaydaların
işlənib hazırlanmasına töhfəsi əhəmiyyət-
siz deyildi. Lakin Soyuq Müharibə başa
çatdıqdan sonra məlum oldu ki, yalnız BMT-
nin ilkin olaraq ikinci dərəcəli hesab edilən
strukturuları global stabiləlməyə həqiqətən
töhfə verə bilər: Ümumdünya Ərzaq

tribunadan çıxış edib. Fələstin lideri
Mahmud Abbas isə ancaq uzaqdan danışa
bilib. Buna səbəb onun və administrasiyası-
nın onlarla üzvünün ABŞ-ın viza sanksiyala-
rına məruz qalmasıdır. BMT isə bu halda
heç nə edə bilməz. Birləşmiş Ştatlar Roma
Statutunu (Beynəlxalq Cinayət
Məhkəməsinin fəaliyyət göstərdiyi sənəd)
imzalamaıy və buna görə də onun qərarla-
rına təbə olmamaq hüququ var. Onun ərazi-
sinə kiminsə buraxılıb- buraxılmaması da
Amerika hakimiyyətinin səlahiyyətindədir.
BMT isə bununla bağlı heç nə edə bilməz.
Ola bilsin ki, Birləşmiş Ştatlar Təhlükəsizlik
Şurasının üzvü kimi müvafiq qətnaməyə
mane olmasında, dərin narahatlıq ifadəsi
(bu təşkilatın dünyada baş verən bütün
müharibələrə tipik və mahiyyətə yeganə
reaksiyası) kifayətdir.

BMT-də islahatların aparılması ideyası
havadadır. Baş katib Antonio Quterreş tez-
tez islahatlara ehtiyacdən danışır. Lakin
indiyədək ritorikadan və Təhlükəsizlik
Şurasının islahat layihəsinə baxmaq üçün
xüsusi komitənin yaradılmasından o yana
heç nə keçməyib. Bu arada, Baş Katibin bu
sessiyadakı çıxışında qeyd etdiyi kimi,
dünya çoxqütblüliyə doğru irəliləyir, güclü
çoxtərəfli institutlar olmadan bu, risklər daşı-
yır. Bununla bağlı Quterreş Avropa dövlətlə-
rinin öz aralarında razılığa gələ bilmədiyi
üçün məhz birinci dünya müharibəsi təcrübə-
sini xatırladı. Ümumi qaydaların işlənib
hazırlanması və tətbiqi mexanizmi, onların
işlənib hazırlana biləcəyi bir forum yox idi.
Təəssüf ki, bəşəriyyətin oxşar vəziyyətə
doğru getdiyini göstərən əlamətlər var.
Başqa bir məsələ isə odur ki, 100 il ərzində
toplanmış təcrübə itməyib. Gücün hər şeyi
həll etdiyi bir dünyanın təhlükələri haqqında
bir anlayış da var. Bu isə həm BMT-nin per-
spektivləri, həm də onun gələcək inkişafı ilə
bağlı nikbinliyi ruhlandırır.

V.VƏLİYEV

Mövcud fakt ondan ibarətdir ki, keçmiş sovet respublikaları arasında Ermənistandan sonra ən kasıb, yoxsul ölkə Moldova hesab edilir. Bu ölkədə insanların yaşayışı acınacaqlı durumdadır. Bu səbəbdən də hər il insanlar ölkəni tərk edirlər. Əgər 1991-ci ildə ölkə əhalisinin sayı 3 milyon nəfər idisə, Moldova Milli Statistika Bürosunun 2024-cü il may ayının 1-ə olan məlumatına görə 2,4 milyon nəfər olub. Moldovamlar daha çox Rumıniyaya və Avropanın digər ölkələrinə axın edirlər. Onlar özlərini rumun hesab edir və uzun illərdir ki, rəsmi Kişinyovdan Rumıniyaya birləşməyi tələb edirlər. Lakin ölkədə rusmeyerill qüvvələr daha güclü və təsiredici imkanlara malik olduqlarından sırası vətəndaşların Rumıniya bayrağı altında vahid dövlət olaraq yaşamaq arzuları nəticəsiz qalır.

Moldova əhalisinin 1,5 milyon nəfəri moldovanlardır. Ruslar və Ukraynalılar bu ölkədə moldovnlardan sonra sayları daha çox olan millət hesab olunurlar. Müsbət hal ondan ibarətdir ki, əsrlər öncə Azərbaycanın Xəzər dənizi sahillərindən və Bolqarıstanın şimalındakı Dobruca bölgəsindən Moldova

Moldovada seçkilər bitmə də, siyasi gərginlik davam edir

müxalifət yaxın vaxtlarda rəsmi Moskvanın dirijor çubuğunun işarəsi ilə meydanlara çıxacaq və davamlı aksiyalar keçirəcək. Artıq müxalifətin əsas simaları olan "Vətənpərvər blok" və "Demokratiya evdədir" siyasi partiyaları Kişinyovun mərkəzi meydanında toplaşaraq Maya Sandunu ittiham edən şüarlarla çıxış edirlər. Verilən məlumatlara görə, hakimiyyət vəziyyətin mecrasından çıxıb

torpaqlarına üz tutmuş 180 minə yaxın türk mənşəli qaqauzlarda Moldovda yaşayırlar. 1994-cü ildə qaqauzların kompakt yaşadıqları Tarakli, Bessarabira, Kaqul ərazilərdə Qaqauz Muxtar Ərazi Qurumu yaradılmışdır. Onlar çox vaxtı Rusiya meyilli qüvvələrlə əlaqələndirilsə də, mövcud faktlar fərqli fikrlər deməyə əsas verir. İddialar əsassızdır. Çünki qaqauzlar öz mədəniyyətlərini, adət-ənənələrini qoruyub saxlamaqla və türk mənşəli xalq olduqlarını qətiyyətləri və mərdlikləri ilə nümayiş etdirməklə Moldovanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edirlər. Bu günlər baş tutan Moldova parlamentinə seçkilərdə qaqauzlar ölkə prezidenti Maya Sandunun rəhbərlik etdiyi Fəaliyyət və Həmrəylik Partiyasının xətti ilə parlamentdə 4 yerə sahib olmuşlar. Moldova hakimiyyəti qaqauzların fəaliyyətini daim yüksək qiymətləndirib. Parlament seçkiləri zamanı 3400-ü seçki bülletenin qaqauz dilində çap edilərək seçki məntəqələrində yerləşdirilməsi rəsmi Kişinyovun qaqauzlara göstərdiyi diqqətin nəticəsidir.

Moldova seçkiləri: nəticələr və proqnozlar

Moldovada parələmentə keçirilən parlamentə seçkilərdə ölkə prezidenti Maya Sandunu üçün ağır nəticələr verəcəyi barədə proqnozlar irəli sürülürdü. Çünki Moldovada Rusiya meyilli qüvvələr çox güclüdür. Hətta elə bir gücə malikdirlər ki, istənilən vaxt silahlı güc vasitələrindən istifadə etməklə hakimiyyəti ələ ala bilərlər. Lakin Rumıniyanın daxili vəziyyəti ağır olsa da, Avropa İttifaqının dəstəyi ilə Moldovada Maya Sandu hakimiyyətinin qorunub, saxlanmasına yardımçı olur. Buna baxmayaraq dəfələrlə müxalifət hakimiyyəti ciddi şəkildə silikələyən iğtişaşlarla müqayisə olunan aksiyalar keçirməyi bacarmışdır. Gözləmək olar ki, məğlubiyyəti ilə barışmaq istəməyən

cəyindən ehtiyat etdiyindən şəhərin əsas yolları da daxil olmaqla dövlət binalarına gedən yolları polis qüvvələri ilə bağlamalı olub.

Moldova Mərkəzi Seçki Komissiyasının məlumatına görə, Moldovada parlament seçkiləri baş tutmuş hesab olunur. Səsvərmədə 1 milyondan çox vətəndaş iştirak edib ki, bu da seçici siyahılarında qeydiyyatda alınmış ümumi seçicilərin üçdəbirinə bərabərdir.

Moldova Mərkəzi Seçki Komissiyasının məlumatına görə, Prezident Maya Sandunun Fəaliyyət və Həmrəylik Partiyası (PAS) bülletenlərin 99,47 faizinin sayılmasından sonra 49,9 faiz səs qazanıb. Onun rəqibi İqor Dodonun "Vətənpərvər blok" isə 24,28% səsle ikinci olub. "Alternativ" bloku 7,99 faiz, "Bizim Partiya" 6,22 faiz, "Demokratiya evdədir" partiyası 5,63 faiz səs toplayıblar.

Maya Sandunun partiyası təkbaşına hökuməti formalaşdıracaq

Seçkinin nəticələri onu deməyə əsas verir ki, Maya Sandunun partiyası parlamentdə 51 yer alaraq, təkbaşına hökumət formalaşdırmaq üçün böyük üstünlük qazanıb.

Onu da vurğulamaq lazımdır ki, Moldovada 101 yerlik parlamentə mandat qazanmaq üçün 15 partiya və 4 blok mübarizə aparıblar. Əsas rəqiblər hazırkı prezident, qərbyönlü Maya Sandunun "Fəaliyyət və həmrəylik" partiyası ilə keçmiş prezident, rusiyameyilli İqor Dodonun başçılıq etdiyi "Vətənpərvər blok" arasında olub. Seçki ərəfəsində keçirilən rəy sorğuları hər iki qüvvənin təxminən bərabər reytingə (33-34%) malik olduğunu göstərirdi. Moldova Mərkəzi Seçki Komissiyasının (MSK) məlumatına əsasən, Seçicilərin Dövlət Reyestrində 3299396 səsvərmə hüququ olan vətəndaş qeydiyyatdan keçib. Saat 14:30-a olan məlumata görə, iştirak göstəricisi seçicilərin

ümumi sayının üçdəbirini təşkil edib. Parlament seçkilərinin baş tutmuş hesab olunması üçün minimum 33,3 faiz seçicinin iştirak etməsi tələb olunurdu.

Moldova Mərkəzi Seçki Komissiyasına istinadən qeyd etmək lazımdır ki, ölkə daxilində və xaricdə açılmış 2274 seçki məntəqəsi yaradılmışdır. Parlament seçkiləri üçün MSK 2772255-dən artıq bülleten çap edib. Onların 2117039-u rumın dilində, 649573-ü rus dilində, 3400-ü qaqauz, 1827-si bolqar, 416-sı isə roman dillərində olub. Seçkiləri 3423 müşahidəçi izləyib. Onların 2496-sı milli müşahidəçidir və ölkənin səkkiz ictimai assosiasiyasını təmsil edib. Əksər müşahidəçilər Promo-LEX Assosiasiyasının və Moldova Hüquqşünaslar İttifaqının müraciəti əsasında akkreditə olunub. Eyni zamanda, MSK 912 beynəlxalq müşahidəçini akkreditə edib. Seçki yarışında ümumilikdə 32 müraciətdən 23-ü qeydiyyatda alınıb: 15 siyasi partiya, dörd seçki bloku və dörd müstəqil namizəd.

Moldova Respublikasının Konstitusiyasına görə, parlament ümumi, bərabər və birbaşa seçki hüququ əsasında gizli və azad səsvərmə yolu ilə dörd il müddətinə seçilir. Parlament seçkiləri proporsional sistem üzrə, vahid ümummilli dairə üzrə və bir turda keçirilir. 101 mandatın bölgüsündə yalnız seçki baryerini aşan namizədlər iştirak edə bilərlər. Bu baryer siyasi partiyalar üçün 5 faiz, bloklar üçün 7 faiz, müstəqil namizədlər üçün isə 2 faiz müəyyən edilib.

Seçkilərin demokratik və ya qeyri-demokratik keçirildiyini demək çətinidir

Moldova parələmentinə keçirilən seçkilərin demokratik və ya qeyri-demokratik keçirildiyini demək çətinidir. Çünki müşahidəçilər tərəfindən ziddiyyətli məlumatlar yayılmaqdadır. Moldova təşkilatlarına və əhalinin fəal təqəbbəqəsinə istinadən isə qeyd etmək olar ki, seçkilər azad və demokratik şəkildə, xalqın iradəsi əsasında baş tutub. Lakin Rusiya meyilli qüvvələr belə düşünürlər. Rusiyanın Moldovadakı təmsilçisi hesab olunan "Vətənpərvər blok"nın rəhbəri İqor Dodonun seçkilərin hakimiyyətin müdaxiləsi və təsiri ilə keçirildiyini bəyan edib. Qeyd edib ki, onlar seçki saxtəkarlığına qarşı etiraz aksiyalarını keçirəcəklər. Artıq Avropada da qeyd etdiyimiz kimi, müxalifət seçkilərin nəticələri ilə razılaşmadıqlarını bəyan edərək Moldovanın paytaxt küçələrinə və ölkənin digər iri şəhərlərində küçələrə çıxaraq mitinglərə başlayıblar. Bu isə onu göstərir ki, rəsmi Moskva təmsilçilərinin seçki məğlubiyyəti ilə üzlaşmalarını qəbul etmək istəmir. Hər vaxtla Maya

Sandunuya təsir və təzyiq etməklə planlarını reallaşdırmağa çalışır. Nəzərə almaq lazımdır ki, hələ 28 sentyabr parlament seçkiləri ərəfəsi Avropa Parlamenti Rusiyanın Moldovada həyata keçirdiyi hibrid hücumlarını kəskin şəkildə pisləyən qətnəmə qəbul edib.

Bununla bağlı Avstriya parlamentinin deputatı Helmut Brandstatterin bildirilmişdir ki, Rusiyanın hərəkətləri Moldovada sabitliyi pozmaq, ölkənin Avropa İttifaqına üzvlüyü ilə bağlı suveren hüququnu pozmaq məqsədi daşıyır. Avstriya parlamentinin deputatı Helmut Brandstatterin iddia etmişdir ki, Rusiya Moldovada səsərin satın alınması və parlament seçkilərinə təsir etmək üçün 350 milyon ABŞ dolları ayırıb. Avropa Parlament vəziyyətin Moldova üçün arzuolunan olmadığını əsas gətirərək Brüsseli Moldovanın Avropa İttifaqına daxil olması ilə bağlı dərhal danışıqlara başlamağa çağırırmışdır. Seçkilərin Rusiyanın istəyinə uyğun nəticələnməməsi rəsmi Moskvanı rəsmi Kişinyova qarşı daha təsirli vasitələrdən istifadə etməyə məcbur edəcək. Xüsusilə də Rusiya "Dnestryanı Moldova Respublikası"da separatçılığı daha da gücləndirməyə çalışacaq. Hətta ehtimala olunur ki, "Dnestryanı Moldova Respublikası"nın daha yeni silahlarla təchiz etməklə Moldova hakimiyyətinə qarşı silahlı mübarizəyə təhrik etsin.

Moldova vətəndaş qarşudürməsinə sürüklənir

Bu arada verilən məlumatlara görə, "Dnestryanı Moldova Respublikası"nın separatçı üzvləri Moldovada parlamentə keçirilən seçkilərin saxtakarlıqla keçirildiyini bəyan ediblər. Həm də qeyd edilib ki, "Vətənpərvər blok"nın rəhbəri İqor Dodonun istənilən çağırışına dəstək verməyə hazırıdlar.

Məlum olduğu kimi, Moldova parlamentinin 1989-cu ildə moldovan dilini dövlət dili elan etməsi, kiril əlifbasının latın əlifbası ilə əvəz olunması barədə Dnestryanı rayonların benderlərdən və ruslardan ibarət əhalisi tərəfindən narazılıqla qarşılanmışdır. Sonra da bu narazılıq daha da genişlənməmiş və 1990-cı il sentyabrın 2-də "Dnestryanı Moldova Respublikası" yaradılması ilə nəticələnməmişdir. 1990-cı ilin dekabrında isə referendum keçirilərək, "DMR" "müstəqil dövlət" elan olunub. Rəsmi nəticələrə görə, seçki hüququ olan əhalinin 97,7%-i "müstəqilliyin" lehinə səs verib. Moldova bu qərarı tanımayıb, münafişə dərinləşib və 1992-ci ildə hərbi fəzaya keçib. Həmin il bir neçə ay davam edən silahlı münaqişə iyul ayında Moldovanın Dnestr çayının sol sahillərinə nəzarəti itirməsi ilə yekunlaşıb. Bu münaqişədə separatçılara bölgədəki rus qoşunları fəal dəstək verib. Dnestryanı bölgədə diskasiya olunmuş 14-cü ordu general Lebedin rəhbərliyi ilə Moldova qüvvələrini sıxışdırıb. Rusiya öz sülhməramlı qüvvələrini Dnestryanı bölgəyə yeridərək tərəflər arasında atəşkəsi təmin edib. İyulun 22-də Rusiyanın vasitəçiliyi ilə Tiraspolia Kişinyov arasında atəşkəs sazişi imzalanıb. Atəşkəs sənədinə əsasən, təhlükəsizlik zonası yaradılıb. Sülhyaratma əməliyyatlarına birgə sülhyaratma qüvvələri cəlb olunub.

Qüvvələr nisbəti isə belə müəyyənləşdirilib: Moldovadan 300, Dnestryanıdan 300, Rusiyadan isə 500 hərbi. O vaxtdan problemin həlli istiqamətində danışıqlar başlayıb. Danışıqlar prosesi əvvəlcə tərəflərin öz arasında aparılsa da, sonradan format genişlənilib və "5+2" formatına (Moldova, Dnestryanı bölgə, ATƏT, Rusiya və Ukrayna, həmçinin ABŞ və Avropa İttifaqından müşahidəçilər) keçib. Münafişə bu gün də davam edir. Moldova hakimiyyəti problemi sülh yolu ilə həll etməyə çalışsa da, Rusiyanın müdaxiləsi səbəbindən istəyini həyata keçirə bilmir. Bugünkü vəziyyət onu deməyə əsas verir ki, separatçılar Rusiyanın dikəsi ilə silaha əl atıb və ölkə daxilində qarşıdurma yarada bilərlər. Əgər belə bir plan işə düşsə Moldova ağır, üzücü problemlərin mənəgənsində əzilə bilər.

İLHAM ƏLİYEV

Boşanmaların səbəbkarı: kişilər, yoxsa qadınlar?..

Hər birimiz ailə həyata qədəm qoyarkən böyüklərimizin “Bir yastıqda qocalasınız” kimi dəyərli tövsiyəni eşidirik. Bir yastıqda qocalmaq özündə dərin bir mənəni ehtiva edir. Bura ailə dəyərlərimizlə bağlı xüsusiyyətlərdən tutmuş ailənin uzunömürlülüüyü, mehribanlıq, sədaqət, qarşılıqlı hörmət daxildir.

Bir yastıqda qocalmaq dünyanın gözəlliklərinin birincisidir. Bir-birini sevmə, bir-birinə hörmət hissi olan insanların bölüşdüyü həyatdır. Başladıqları yeni bir yolu uğurla addımlamaqdır. Onları mənzil-başına aparən yoldur. Nə var mənzil başında? Əlbəttə ki, yaşlılıq, övladlar, nəvə-nəticələr. Və bir də hər kəs öz yoluna davam edəndən sonra ömrün yoldaşa ehtiyac duyduğu qalan hissəsi...

Bir yastıqda qocalmaq bu qədər gözəllikləri özündə cəmləşdirdiyi halda biz necə, bu ifadənin haqqını verə bilirikmi? Bir yastıqda qocalmaq üçün mübarizə aparırıqmı? Yoxsa yastıqları ayırmaqla həyatımızı da ayırır, ailəni dağdır, hətta uşaqları da məmülkümüz kimi bölüşürük? Belə isə bir qədər bir yastıqda qocalmaq məsələsinə diqqət çəkək.

Boşanmaya gedən yol: yatağı ayırmaq

Bəzən iddialarımız, bəzən qürurumuz, bəzənsə sadəcə düşüncə zəifliyimiz ucbatından bir ömür peşman oluruq. Söz yox ki, iki şəxs bir evdə yaşayırsa, hansısa səbəblərdən kiçik incikliklər olacaq. Lakin bu, o demək deyil ki, yataq ayrılmalıdır. Lakin ayırırıq. Kin, iddia, düşüncəsizliklə etdiyimiz bir hərəkət bütün problemlərin başlanmasına şərait yaradır. Yatağı ayırmaq kəsürlüüyün, söz-söhbətin uzanmasına, tərəflər arasında kin yaranmasına səbəb olur.

Anamın qoca bir nənəsi varmış. Anam deyirdi ki, həmin nənə onlara belə məsləhət verərmiş ki, həyat yoldaşınızla aranızda hər hansı bir inciklik yarananda qəti şəkildə yatağınızı tərk etməyin. Onsuz da ər-ərvadın dalaşmağı yaz yağışı kimidir. Yazda tez-tez hava buludlanır, yağış ələnilir, az sonra günəş doğur. Heç elə bir səhərdən nəriləyən-guruldayan hava deyilmiş. Bax, ər-ərvad da belədir. Lakin yatağı ayıranda,

artıq o yaz yağışından sonrakı günəş doğmaya bilər. Odur ki, nə qədər söz-söhbətiniz olsa da, yatağınızı tərk etməyin. Üzünüzü həyat yoldaşınıza tərəfə deyil, o yana çevirin, lakin yatağınızı ayırmayın.

Nəinki bu sözləri deyən həmin rəhmətlik nənə, evlərimizdəki bütün nənələr eyni fikirdə olublar. Elə “bir yastıqda qocalın” deyimini də bax, belə ailə təcrübələrinə əsaslanaraq yaranıb.

Bəli, ailələrin uzunömürlü olması, boşanmaların sayının artmaması məhz bir yastığı paylaşmağı bacarmaqdan çox asılıdır. Bu yastıq mehribanlıq, hörmət, səmimiyyətin, doğruluğun ünvanıdır. Bu ünvandan uzaqlaşmaq boşanmaların sayının artmasına, bu ünvana sadıq qalmaq ailənin uzunömürlülüüyünə səbəb olan amildir.

Yatağı ayırmaqda günahkar tərəf: qadın

Etiraf etmək ki, yatağı ayıran tərəf çox

Bağışlamaq mədəniyyətdir

Bağışlamaq isə böyük mədəniyyətdir. Hətta üzr istəmək bundan da böyük mədəniyyətin göstəricisidir. Belə isə nə üçün bizə bəzi hallarda “üzr istəyirəm” sözünü demək ağır gəlir. Əslində səhv edən 1-2 saat sonra, yəni gərginliyi, əsəbiliyi ötəndən sonra günahkar olduğunu anlayır. Belə olan halda nə üçün üzr istəməyə, bağışlanmağımızı xahiş etməyə?

Dəfələrlə tərəflərdən birini dinləyərkən, günahın onda olduğunu anlayaraq üzr istəməsinə məsləhət görmüşük. Lakin müşahidə edirik ki, günahı olmasına baxmayaraq, özünü günahkar saymayanlar var. Və yaxud da bilə-bilə ki, günahkardır, hansı ki, bunu etiraf da edir, lakin “üzr istəməyirəm”,- deyib durur. Bax, boşanmaya aparən, ailənin dağılmasına səbəb olan amillərdən ən başlıcası da budur.

Bəli, bağışlanmasa çətinlik yaradan məsələlər də var, təbii ki. Lakin ailənin qorunması naminə hər iki tərəf buna cəhd etməlidir. Yatağı ayırmamaqla, səbrlə məsələləri həll etməklə, bacardığımız qədər ailənin dağılmasına yol verməməliyik.

Yuxarıda məsləhətlərdən söhbət açdığım həmin nənə bir məsələni də tövsiyə edirmiş ki, evdə söz-söhbət olanda, evinizi heç vaxt tərk etməyin. Ev dörd divardan, dörd küncdən ibarətdir. Hər dəfə bir inciklik və ya problem olanda bir küncə küsün. Üz tutduğunuz künclər bitəndə, artıq bu evdə yaşamağın mümkünsüz olduğunu təsdiq edəndən sonra evi tərk etmək olar.

Çox gözəl məsləhətdir, deyilmi? Bəli, hər biri bir cavahir dəyərində olan babanənə, ata nəsihətlərimiz hər zaman qulağı-mızda sırğa, çıxdığımız yolda bələdçi olarsa, ailələrimiz qorunur, mehriban, səmimi, qarşılıqlı hörmət şəraitində ailə dəyərlərini də yaşatmış olarıq.

Uşaq körpüdür

Müasir dövrdə gənclər ailə qurduqdan bir neçə il sonraya uşaq dünyaya gətirməyi planlaşdırır. Lakin bu, heç də müsbət seçim deyil. Ailə qurmazsa, ailə həyatına başlamısan, deməkdir. Ailə həyatının vazkeçilməz olanı isə uşaqdır. Uşağın ər-ərvad arasında körpü olduğunu nəzərə alaraq, uşaq nə qədər tez olarsa, ailənin təməlini möhkəmlətməmiş olduğunu da vurğulamaq lazımdır.

Uşaq olan yerdə söz-söhbət azalır, mehribançılıq olur. Həm də uşaq ər-ərvad arasında yaranan incikliyin də aradan qalxma səbəbidir. Çünki uşağa görə tərəflər çox halda bir-birilərini bağışlaya bilir. Uşağın xətrinə hər hansı bir səhvi böyüdü problem şəklinə salmır.

Ardı Səh. 13

Boşanmaların səbəbkarı: kişilər, yoxsa qadınlar?..

Əvvəli-Səh-12

Düzdür, ailələr var ki, hətta uşaq da onların münasibətlərinə körpü sala bilmir. Deməli, bu ailə səhv şərtlər əsasında qurulub. Burada sevgi kimi, qarşılıqlı hörmət, birgəyaşayış amili də yoxdur. Belə olan şəkildə təbii ki, ailənin ömrü də qısa olacaq. Lakin olmazmı ki, sonra yaranacaq problemləri bəri başdan görə bilək?

Bu məsələdə isə valideynlərin rolu daha böyük olur. İstər qızın, istərsə də oğlanın ata-ana istəyi, tələbi ilə ailə qurması sözsüz, çox halda bax, bu problemlərin yaranmasına gətirib çıxarır. Dünyanı məhəbbət xilas edir, deyirik, ailənin də xilaskarı sevgidir. Odur ki, gənclərin bir-birini sevdikləri, anladıkları, tanıdıqları üçün ailə qurmalarının tərəfində olaq, qızımızın imkanlı kişinin oğlu, oğlumuzu dostumuzun qızı ilə evlənməsinin, gəncləri anaların öz aralarında alış-veriş mexanizminə çevirmələri tərəfində yox. Bax, ikinci tərəfi uşaq da xilas etmir. Bunu həyat dəfələrlə qarşımıza çıxarıb.

Bir yastıqdan məhkəməyə

Təəssüfedicidir ki, "Bir yastıqda qocalın" deyimini sanki eşitməmiş kimi bir də baxırıq ki, səsimiz məhkəmələrdən gəlir. Bəlkə səhvim var, artıq qurulan ailələrə "bir yastıqda qocalın" deyən yoxdur. Bəlkə müasirləşməyimiz bir çox dəyərlərimiz kimi, bu deyimə də artıq lazımsız əşya kimi bir küncə tullayıb. Bəlkə məhkəmə divarlarındakı sərtliyi, soyuqluğu bir yastığın istiliyindən və yumşaqlığından üstün tutmağa başlamışıq.

Bilmirəm belədir, yoxsa belə deyil, lakin qurulan ailələrin fonunda boşanmaların sayı məni bir vətəndaş kimi çox narahat edir. Azərbaycanda 2023-cü ildə 54,2 min nikah və 21,688 boşanma halları qeydə alınıb. 2022-ci ilə müqayisədə əhalinin hər 1000 nəfərinə düşən nikahların sayı 6,1-dən 5,3-ə azalıb, boşanmaların sayı isə 1,6-dan 2,1-ə yüksəlib. 2023-cü ildə 54200 nikah, 21688 boşanma qeydə alınıb. Əhalinin 1000 nəfərinə düşən nikah 5,3, boşanma 2,1 təşkil edib. 2024-cü ilin yanvar-sentyabr ayları ərzində 36 min 651 nikah və 15 min 964 boşanma halı qeydə alınıb. Cari ilin birinci yarısında isə 24815 nikah və 10350 boşanma halı

qeydə alınıb. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə əhalinin hər 1000 nəfərinə nikahların sayı 4,4-dən 4,9-a qədər artıb, boşanmaların sayı isə 2,1-dən 2,0-a düşsə də, lakin bu da yüksək göstəricidir.

Bu gün Azərbaycanda boşanmaların sayı artıq qorxunc dərəcədədir. Elə yuxarıdakı rəqəmlər bir nikaha bir boşanma şəklidir.

nə gəlib. Bu isə dəhşətdir. Bunun üçün əməlli-başlı narahat olmağa dəyər. Lakin aid qurumlar hələ də bunun qarşısını almaqda çətinlik çəkir. Nə üçün? Bunu yaqin özləri bizdən yaxşı bilər.

60 yaşında bir yastıqdan vaz keçənlər Araşdırma zamanı qarşıma çıxan başqa bir statistika isə, sözün həqiqi mənasında, dözülməzdir: 2022-ci ildə Azərbaycanda ümumilikdə 15983 boşanma olub ki, bunlardan da 528-i 60 və yuxarı yaşda olan kişilər, 274-ü isə eyni yaş qrupunda olan qadınlar arasında qeydə alınıb. Bu, 35-40 illik ailələrin dağılması deməkdir. Bu, öz ailəsi olan övladlarının gözü qarşısında ailəni dağıtmaq onlara pis nümunə olmaq deməkdir. Bu, orta yaşlı qadın-kişilərin nəvə oynatmalı olduğu halda məhkəməyə müraciət etmələri, min şirini bir acıya dəyişmələri deməkdir.

2023-cü ildə isə 693 kişi, 366 60 yaşdan yuxarı qadın boşanıb. 2024-cü ildə isə 60 və yuxarı yaşlı 761 kişi, 405 qadın boşanıb. İnsanın bu yaşda boşanmaq üçün müraciət etməsi yox, bunu ağılına gətirməsi qəbahətdir.

dir. Nə ola bilər ki, 40 il birlikdə yaşayandan, ailənin çətinliklərini, bərkimə dövrünü arxada qoyandan, övlad, nəvə sahibi olandan sonra boşanmağa qərar verəsən? Bu, bizim ailə dəyərlərimizə böyük zərbdən başqa bir şey deyil. 60 yaşlı 761 kişi və 405 qadın, deməli, gənclərimizə "Bir yastıqda qocalın" nəsihətini-alqışını etməkdən məhrum oldu. Yəni, tərəflərin boşanma səbəbi nə olursa olsun, artıq boşanmış, ailəsini dağıtmış bir şəxs düşünürəm ki, bu tövsiyəni verməkdən belə çəkinər. Çünki onların məsləhət və tövsiyəsi sözsüz, kənardan birmənalı qarşılanmaz. Odur ki, xüsusilə də hansı yaşda hansı qərarları verməyi düşünə bilmək həyatı anlamaq deməkdir.

18-29 yaşda qadınlar, 29-60 yaşda kişilər...

2023-ci ilə olan boşanma ilə bağlı statistika ürkəbulandırıcı olsa da, nəzər salmağa və nəticə çıxarmağa dəyər: 18 yaşadək kişilər arasında boşanma qeydə alınmasa da, eyni yaş qrupunda olan qadınlar arasında 2 boşanma olub. Həmçinin 18 yaşda olan kişilər arasında 2, qadınlar arasında 55 olub ki, bu, 2022-ci ildə 18 yaşda kişilər arasında 1, qadınlar arasında isə 31 boşanma təşkil

edirdi. 19 yaşda kişilər arasında 2022-ci ildə 2, ötən il 3, qadınlar arasında isə eyni dövrlər üçün 136-167 boşanma qeydə alınıb. 20-24 yaşda kişilər arasında ötən il 467, (bir il əvvəl 432), qadınlar arasında 2023-cü ildə 2399, (bir il əvvəl 2026) boşanma qeydə alınıb. 25-29 yaşda kişilər arasında 2023-cü ildə 2746, (bir il əvvəl 2363), qadınlar arasında isə göstərilən dövrlər üçün 3868-4819, ötən il 30-34 yaşda kişilər arasında 5354 (bir il əvvəl 4198), qadınlar arasında 5536 (bir il əvvəl 3925) boşanma qeydə alınıb.

Göründüyü kimi, yuxarıdakı yaş qruplarında qadınlar boşanmaqda üstünlük təşkil edir. Deməli, ölkəmizdə 18-29 yaş arası qadınlar öz həmyaşıdları olan kişilərlə müqayisədə boşanmağa dəfələrlə artıq

meyllidir.

2023-cü ildə 35-39 yaşda kişilər arasında 5141 (bir il əvvəl 3525), qadınlar arasında 3976 (bir il əvvəl 2614), 40-44 yaşda kişilər arasında 3453 (bir il əvvəl 2254), qadınlar arasında 2161 (bir il əvvəl 1398), 45-49 yaşda kişilər arasında 1950 (bir il əvvəl 1288), qadınlar arasında 1072 (bir il əvvəl 804), 50-54 yaşda kişilər arasında 1111, (bir il əvvəl 815), qadınlar arasında isə 699 (bir il əvvəl 560) boşanma, 55-59 yaşda kişilər arasında 723, (bir il əvvəl 533), qadınlar arasında isə 418 (bir il əvvəl 337), naməlum yaşda kişilər arasında 47, (bir il əvvəl 44), qadınlar arasında isə 18 (bir il əvvəl 17) boşanma qeydə alınıb.

Göründüyü kimi, 30-60 yaş qruplarında olan insanlarda isə əsasən kişilər boşanmağa daha meyllidir. Bu yaşda olan qadınlardan dəfələrlə artıq şəkildə bir yastıqda qocalmaq fikrində deyillər.

2024-cü ildə 18-19 yaşda nikahların 6-sı kişilər, 239-u qadınlar, 20-24 yaşlarda olan nikahların 450-si kişilər, 2385-i qadınlar, 24-29 yaş aralığında olan nikahların 2513-ü kişilər, 4266-sı qadınlar, 30-34 yaşlarda qurulan ailələrin 5117-si kişilər, 5446-sı qadınlar, 35-39 yaş aralığında qurulan ailələrin 4989-u kişilər, 4029-u qadınlar, 40-44 yaşlarda bağlanan nikahların 3500-ü kişilər, 225-i qadınlar, 45-49 yaşlarda qurulan ailələrin 2045-i kişilər, 1170-i qadınlar, 50-54 yaşlarda 1216-sı kişilər, 745-i qadınlar, 55-59 yaşlarda 731-i kişilər, 427-si qadınlar tərəfindən pozulub.

Ötən ilin mənzərəsi də əvvəlki illərlə eyni dərəcədə davam edir.

Beləliklə, bu qənaətə gəlmək olar ki, ölkəmizdə ailələrlə iş aşağı səviyyədə qurulub. Bunu bizdən əvvəl

statistika deyir. Həm də kişilər üçün ayrıca, qadınlar üçün ayrıca olaraq. Nəticə isə belədir: bizdə bir yastıqda qocalmağa meylli olanları olmayanlar üstələyir. Bu isə, ailə dəyərlərimizə əlibaltalı qara bir qüvvənin hücumu deməkdir. Bu hücumdan müdafiyyə hazırlıq mı?..

Və bir yastıqdan "Gümüş", "Qızıl", "Brilyant" toya qədər yolculuğumuz olmalı halda, bu yol bizi nə üçün məhkəmələrə aparmalıdır? Bəlkə bir qədər dözümlü olaq. "Gümüş", "Qızıl", "Brilyant" toylarını qeyd edən ailələrdən nümunə götürək. Belə də etməliyik, Çünki bizim illər, əsrlər boyu qoruyub saxladığımız ailə dəyərləri olub. Onu qoruyub gələcək nəsillərə verməyə hər birimiz borcluyuq.

Mətanət Məmmədova

Ermənistan mətbuatı Tigran Keosayanın ölümünü belə şərh edib

RT televiziya kanalının və "Rossiya seqodnya" media qrupunun rəhbəri Marqarita Simonyanın əri T.Keosayanın komada iken ölümünə dünyada fərqli reaksiyalar var. Ermənistandan isə gözlənilməz reaksiyalar gəlməkdədir. Media resurslarında erməni cütüylərin ailəsində baş verən bədbəxtliklərə kədərdən çox şadyana münasibət sərgilənəkdədir. Hətta Ermənistanın aparıcı saytlarından birində Tigranın ölümünü "Manqurtun ölümü" kimi təqdim ediblər. T.Keosayanın Putinə, Kremlə nə qədər "yaxın" olduğunu onun kölə ruhu, yaltaqlığı ilə əlaqələndiriblər.

Məqalədə yazılıb:

Əslində, Keosayan çoxdan erməni olmaqdan çıxmışdı. O, şüurlu şəkildə "Kreml qulluqçusu" rolunu seçmişdi. Tigran Keosayanın ölümü Rusiya hökumət dairələrində kəskin reaksiyaya səbəb olub. Onun dəfn mərasimində prezident Vladimir Putin, baş nazir Mixail Mişustin və mətbuat katibi Dmitri Peskov əklillər göndəriblər. İlk baxışdan onun həqiqətən də "görməli rejissor", "kino tarixində əlamətdar iz qoymuş mədə-

niyyət xadimi" olduğunu düşünmək olar. Amma bu doğrudurmu? Reallıqda Kremlin diqqəti təəccüb doğurmamalıdır. Axı, Keosayan çoxdan direktor olmaqdan əl çəkmişdi və Kremlin tam ştatlı təbliğatçısı olmuşdu.

1990-cı illərdə və 2000-ci illərin əvvəllərində Keosayan hələ də kino ilə bağlı ola bilərdi. Lakin son illər o, demək olar ki, bu peşəni tamamilə tərk edərək "informasiya döyüşçüsü"yə çevrilmişdi. Onun televiziya proqramları, bəyanatları və Rusiya təbliğat kampaniyalarında iştirakı Keosayanın Putin rejiminə ideoloji xidmət etməyə sadıq olduğunu nümayiş etdirdi. O, başqa bir "televiziya aparıcısı" və ya "danışan baş" deyil, daha çox hərəkət etdi. Onun ritorikası xüsusilə aqressiv, əxlaqsız və hətta Rusiya rəsmi mediasının standartlarına görə həddindən artıq görünürdü. Keosayan Rusiya federal televiziya kanallarının yetişdirdiyi sinizmdən kənara çıxan açıqlamalar verirdi.

Keosayanın portretinin ən diqqət çəkən cəhəti onun Ukrayna şəhərlərinin dağıdılması və dinc sakinlərin öldürülməsi zərurəti ilə bağlı ictimai bəyanatlarıdır. O, bu barədə

Mankurtun ölümü

heç bir şübhə doğurmadan, bir növ yırtıcı istehza ilə danışdı, sanki insan həyatı yox, şahmat fiqurları təhlükə altındadır. Bu cür bəyanatlara heç bir "vətənpərvərlik" və ya "jurnalist hiperboliyası" ilə haqq qazandırmaq olmaz. Bu, açıq şəkildə soyqırımın təbliğatı və kütləvi cinayətlərə bəraət qazandırmaqdır.

Təsədüfi deyil ki, bir çox Ukrayna və Qərb ekspertləri bu cür fiqurları "informasiya adamyeyənləri" adlandırırlar. Keosayan bu qəlibə mükəmməl uyğun gəlir. Kreml isə əksinə, onu belə ehtiyatsız qəddarlığına görə qiymətləndirirdi. Axı, rejim üçün ən əlverişli olan "güclü əl" və "düzgün partiya

xətti" üçün hər şeyi etməyə hazır olan məhz belə fiqurlardır. Bu məntiqi nəzərə alsaq, Putinin şəxsən Keosyanı xüsusi qeyd etməsi təəccüblü deyil. Axı o, Kreml üçün ideal "informasiya köpək iti" idi – açıq yalandan tutmuş, açıq-aşkar nifrətə qızısqdırmağa kimi istənilən tapşırığı yerinə yetirməyə hazır idi.

Eyni zamanda, Keosayan klassik manqurt fenomenini - öz xalqı, mədəniyyəti və milli maraqları ilə əlaqəsini itirmiş bir insanı da təcəssüm etdirirdi. O, əslən erməni olub, lakin heç vaxt Ermənistanın maraqlarını üstün tutmayıb. Əksinə, o, dəfələrlə Ermənistan dövləti, xalqı, onun demokratik yolla seçilmiş rəhbərliyi haqqında aşağılayıcı ifadələr işlədib.

Keosayanın Ermənistan hakimiyyətinə

və şəxsən baş nazir Nikol Paşinyana açıq şəkildə necə böhtan atdığını xatırlamaq kifayətdir. O, ermənilərə "düzgün" əxlaq öyrədir, onlara "necə yaşamaq" deyir, onların Rusiyaya qarşı "nankorluq"larına eyham vururdu. Bu cür ritorika həmişə Kremlin strategiyasının tərkib hissəsi olub: kiçik xalqlara aşağılıq kompleksi aşılamaq, onlara günah və "böyük qardaşdan" asılılıq hissi aşılamaq.

Erməni cəmiyyəti buna cavab verib. 2022-ci ildə Keosayanın Ermənistan girişinə qadağan edilib. Bu qərarın təkə simvolik deyil, həm də siyasi əhəmiyyəti var idi: indiki İrəvan hökuməti Kreml təbliğatçılarının təhqirlərinə və müdaxiləsinə dözməyəcəyini açıq şəkildə nümayiş etdirdi. Ölkə vətəndaşları isə bu qərarı müsbət qarşılayıb.

Bəli, bu gün o, Moskvada erməni kilsəsində dəfn olunduğuna görə açıq şəkildə demək olar: Keosayan əslində çoxdan erməni olmaqdan çıxıb. O, şüurlu şəkildə "Kreml qulluqçusu" rolunu seçib. Onun şəxsiyyəti xarici imperiya iradəsi üçün əlverişli ağır boşluğuna çevrildi. Mənəvi və siyasi baxımdan Keosayan Ermənistan üçün autsayder idi. O, xalqından o qədər uzaqlaşmışdı ki, onları öz mahiyyətinin bir hissəsi kimi deyil, daha çox təbliğat manipulyasiya obyektinə kimi qəbul edirdi.

Qeyd edək ki, Robert Köçeryan da Keosayana görə kədərli olduğunu bildirib. Bu siyasətçi uzun müddətdir ki, rusiyayönlü kursla əlaqələndirilir və onun mövqeyi başa düşüləndir. Kreml həmişə öz nümayəndələrinin Ermənistanda olmasına çalışıb – istər siyasətçilər, istər biznesmenlər, istərsə də media xadimləri. Keosayan bu sistemdə məhz "özlərindən biri idi" - rahat, itaətkar və milli müstəqillikdən məhrum idi. Məhz buna görə də onun ölümü Ermənistanda heç bir rəğbət doğurmur.

V.VƏLİYEV

P.S. Məqalə Ermənistan mətbuatında dərc olunub

"Azərbaycan öz tarixi hərbi zəfəri ilə ölkənin gələcək inkişaf perspektivlərinin önünü açıb. Bu istiqamətdə əsas sahələrdən biri isə Böyük Qayıdış proqramı çərçivəsində işğaldan azad edilmiş ərazilərimizin bərpası və orada insanların yaşayış şəraitinin yaradılmasıdır".

Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında siyasi şərhçi Elçin Xalidbəyli deyib. Onun sözlərinə görə, bu, tarixi bir prosesdir. İnsanlar nəhayət ki, öz dedə-baba yurdlarına qayıtmaq imkanını qazanırlar və dövlət bunun üçün əlindən gələn hər şeyi edir, bütün imkanları səfərbər etməyə çalışır: "Təbii ki, ilk növbədə insanların o ərazilərdə təhlükəsiz yaşaması üçün şəraitin yaradılması böyük əhəmiyyət daşıyır. Ancaq təəssüf ki, Ermənistan hələ də Azərbaycana qarşı

müharibəni dolayı yollarla davam etdirir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə Ermənistanın kütləvi şəkildə basdırdığı minalar hələ də insan tələfatına səbəb olur, insanların sağlamlığına ağır zərbələr vurur. Bu da o deməkdir ki, Ermənistan faktiki olaraq Azərbaycanla mina müharibəsi aparır.

Əgər Ermənistan normal bir dövlət olsaydı, savaş bitdikdən dərhal sonra minaların dəqiq xəritələrini Azərbaycana təqdim edərdi və bu qədər faciəvi hadisələr baş

"Minalar hələ də insan tələfatına səbəb olur"

verməzdi. Ancaq Ermənistan normal dövlət olmadığı üçün mina müharibəsindən imtina etmək niyyətində görünür. Azərbaycan isə öz imkanları çərçivəsində minaların təmizlənməsi prosesini intensiv şəkildə davam etdirir. Bu, vətəndaşların öz dedə-baba yurdlarında, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə təhlükəsiz və dinc şəraitdə yaşaması üçün böyük əhəmiyyət daşıyır. Ermənistanın Azərbaycana qarşı mina terrorunu davam etdirməsinə beynəlxalq qurumların reaksiyası da böyük önəm daşıyır. Təəssüf ki, hələlik beynəlxalq qurum-

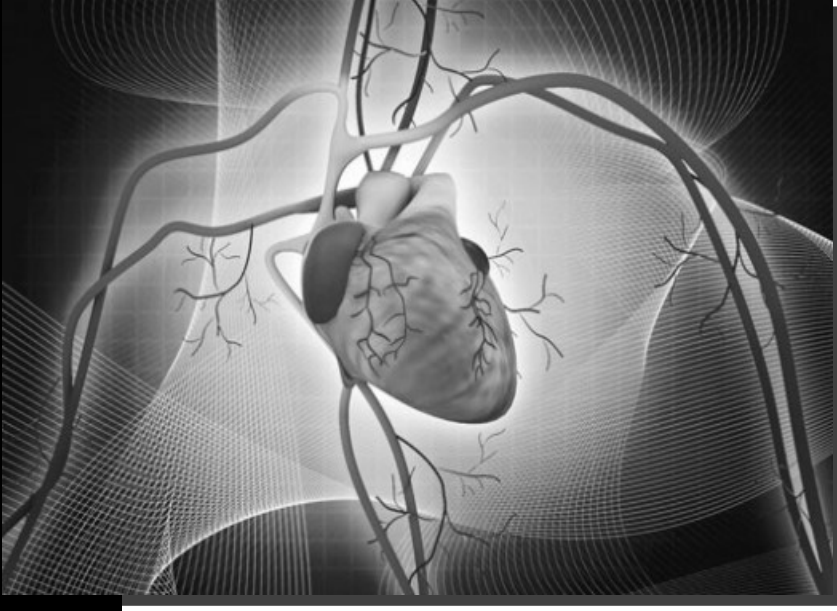
lar bu vacib məsələyə kifayət qədər adekvat reaksiya vermək istəmirlər.

Buna baxmayaraq, Azərbaycan öz ərazilərinin minalardan təmizlənməsi, işğaldan azad olunmuş torpaqlarda tikinti və bərpa prosesini, eyni zamanda insanların ora köçürülməsini davam etdirir. Bu proses böyük strateji əhəmiyyət kəsb edir. Ən azından ona görə ki, Azərbaycanın "Böyük Qayıdış" proqramı bərpa olunmuş ərazi bütövlüyü çərçivəsində aparılan ən önəmli və strateji istiqamətdir".

Günəli Fərzəliyeva

Dünyada ölümlərin birinci səbəbi olan ürək xəstəlikləri hər gün yüksələn nisbətə dəyişir. Ürək sağlamlığına uşaq yaşlardan diqqət etməyin vacib olduğunu deyən kardioloqlar xəstəliyin yayılma səbəbi kimi anormal iqlimi, natural olmayan qidalanmanı, oturaq həyat tərzini və stress dolu iş həyatını səbəb göstərir. Təbii ki, irsi faktorları unutmamaq şərti ilə.

Dünyada birinciyik: hər il 30 min nəfər...

29 sentyabr - Ümumdünya Ürək Günü, Dünya Ürək Federasiyası tərəfindən yaradılıb və ilk dəfə 2000-ci ildə qeyd olunub. Bu günün təsis edilməsində məqsəd insanların diqqətini ürək xəstəliklərinin və insultun əsas ölüm səbəbləri olduğuna çəkmək, bu xəstəliyin hər il dünyada milyonlarla insanın ölümünə səbəb olduğunu bildirməkdir. Ümumdünya Ürək Federasiyası bütün istifadəsi, qeyri-sağlam qidalanma və fiziki fəaliyyətin olmaması kimi əsas risk faktorlarına nəzarət etməklə ürək xəstəlikləri və insult nəticəsində baş verən vaxtından əvvəl ölümlərin ən azı 80%-nin qarşısının alınmağa biləcəyini bildirir.

Ürək-damar xəstəlikləri adətən həyat tərz, xüsusilə bütün məmulatlarının istifadəsi, qeyri-sağlam qidalanma və stressdən qaynaqlanır. Dünyada hər il qeydə alınan ölüm hallarının 6%-i hərəkətsizlikdən qaynaqlanır. Uşaqlıqda piylənmə, şəkərli diabet və fiziki fəaliyyətin azlığı kimi risk faktorlarının olması yetkinlik dövründə ürək xəstəliyinə tutulma riskini xeyli artırır. Fiziki fəaliyyət insan sağlamlığı üçün ən vacib amildir. Xüsusilə də oturaq işdə işləyən insanlar üçün idman, hərəkət daha vacibdir. Fiziki aktivlik tənəbbəşmiş əzələləri oyadır, ürək və qan dövranı sistemini gücləndirir, bədən elastikliyinə artırır və ümumi sağlamlığı və gümrəhliyi yaxşılaşdırır.

Siqaret ürək xəstəliklərini yaradan səbəblərdən biridir. Hər iki bütün istifadəsindən biri onunla əlaqəli xəstəliklərdən ölü. Bu gün təəssüf ki, siqaret çəkən uşaq və gənclərin sayı da getdikcə artır.

Hər il 600 mindən çox insan, o cümlədən uşaqlar tütündən istifadə etməsələr də, passiv siqaret istifadəçisi kimi qazandığı xəstə-

liklərdən dünyasını dəyişir. Körpələrin siqaret tütüsünə passiv məruz qalması nəticəsində qəfil ölümlər də baş verir. Siqareti tərgitmək və passiv tütüyə məruz qalmamaq ürək xəstəliyi və insult riskini azaldır.

Ürək xəstəlikləri və insult da daxil olmaqla ürək-damar xəstəlikləri səbəbindən hər il dünyada 17-18 milyon insan ölü. 2030-cu ildə bu rəqəmin 23 milyon olacağı gözlənilir. Ürək xəstəlikləri və insult qarşısı alınmaqla xəstəliklərdən. Sağlam qidalanma və idman etməklə, muntəzəm idman etməklə, alkoqoldan və tütündən istifadə etməməklə özünü bu xəstəliklərdən qoruya bilərsiniz. Ürək xəstəliyinin və insultun daha çox yaşlı insanlarda və kişilərdə rastlanması da yanlış fikirdir, ürək xəstəliklərinin cinsi və yaşı yoxdur.

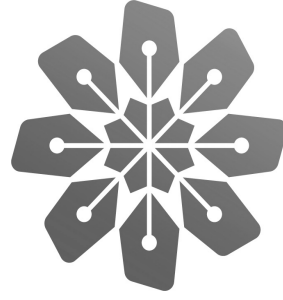
Qadınlar arasında bir nömrəli ölüm səbəbi ürək xəstəliyidir ki,

hər 3 qadından 1-i bu səbəbdən ölü. Uşaqlar da risk altındadır, qeyri-sağlam qidalanma, hərəkətsizlik bu xəstəliyi yaradan əsas amillərdəndir. Uşaqlar hətta ürək xəstəliyi və insult üçün ikiqat risk altında ola bilərlər. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı bildirir ki, ürək-damar xəstəliklərindən ölüm hallarının 4-də 3-nün qarşısı alınmaqla, sağlam həyat tərzini və qidalanma, hərəkət vacib şərtləndirir.

Qeyd edilən səbəblərə görə ürək xəstəlikləri hazırda bütün dünyada böyük sağlamlıq probleminə çevrilib. İnsanlar normal həyat tərzini keçirmir, normal qidalanmır, stress altında işləyirlər və bunun qarşılığında da həyatı funksiyalı orqanını xəstələndirirlər.

Lakin unutmamaq olmaz ki, bir çox hallarda bu xəstəliklərin qarşısını almaq olar. Sağlam həyat tərzini verənlər, balanslı qidalanma, muntəzəm idman, stressdən qorunmaq və siqaret kimi zərərli vərdislərdən uzaq durmaq kimi tədbirlər ürəyimizin sağlamlığını qorumaq üçün çox vacibdir.

Ölkəmizdə ölümə nəticələnən xəstəliklər içərisində ürək və qandamar xəstəlikləri üstünlük təşkil edir. Təkcə 2023-cü ilin yanvar ayı ərzində 901 ölüm hadisəsindən 613-ü ürək və qandamar xəstəlikləri səbəbindən baş verib. Bu isə ümumi ölüm hadisələrinin 68%-ə bərabərdir. Statistikaya görə, dünyada və o cümlədən Azərbaycanda ölüm hallarına görə ürəyin işemik xəstəlikləri (tromb, infarkt, stenokardiya və s.) birinci yerdədir. Hər il ölkəmizdə orta hesabla 30 min nəfər ürək, qan dövranı xəstəlikləri səbəbindən

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

dünyasını dəyişir. Ölənlər arasında üstünlüyü qadınlar təşkil edir. Bunun başlıca səbəblərindən biri insanların vaxtılı-vaxtında həkim müayinələrindən, tibbi yoxlanışlardan keçməməsi göstərilir.

Ötən il ürək, qandamar sistemi xəstəliklərindən baş verən ölüm hallarına görə ölkəmiz dünyada Tacikistandan sonra ikinci yerdə qərarlaşmışdı. Ölkəmizin 183 ölkə sırasında reyting dərəcəsi isə 388.41 olub. Rusiya isə 204.50 reyting dərəcəsi ilə siyahıda 27-ci yerdə qərarlaşıb və bununla ürək, qandamar sisteminin xəstəliklərinə görə Azərbaycanla yanaşı ən riskli ölkələrdən biri hesab edilib. Ən riskli ölkələr sırasında Ukrayna 4-cü, Gürcüstan 24-cü, Ermənistan 28-ci olub.

Əgər siz də ürəyinizin ağrıdığından şübhələnsinizsə onda bu əlamətləri özünüzdə axtarın: ağrı, təngnəfəslik, yorğunluq və halsızlıq, sürətli döyüntü, ayaqlarda və qarında şişkinlik, öksürək, huşunu itirmək, həzm problemi, hıçqırıq və udqunmaqda çətinlik, baş və ənsə ağrıları, eləcə də göyermə kimi əlamətləri özünüzdə müşahidə edirsinizsə dərhal həkimə müraciət edin.

Ürəyi qanla təmin edən damarların tıxanması ürək xəstəlikləri arasında ən çox yayılmış formadır. Bu zaman ürək lazımı qədər oksigen ala bilmir və ağrı ilə sahibinə xəbərdarlıq edir. Lakin nəzərə alın ki, sinəyinizdə hiss etdiyiniz hər ağrı ürək ağrısı deyil. Əzələ, qabırğa, onurğa, yemək borusu, ağciyəre aid xəstəliklər də eynilə ürək sancıları kimi ağrılar yarada bilər. Əgər çox yorulanda və həyəcanlandıqda ağrı hiss edirsinizsə deməli ürəyə gedən damarda tıxanıqlıq olma ehtimalı çoxdur. Eyni zamanda xroniki nəfəs yetməzliyi həm ürək, həm də ağciyər xəstəliyi ilə əlaqədar ola bilər. Bundan əlavə piylənmə və qocalıq da nəfəs darlığı yaradır. Əgər siz hərəkətsiz dayananda da nəfəs

almaqda çətinlik çəkirsinizsə deməli probleminiz ürəyinizlə bağlıdır.

Ürək əzələlərini sağlam saxlamaq, infarkt və insultdan qorunmaq üçün sağlam qidalanma vacib şərtidir. Yulaf ürəyin dostu olan qidalardandır, tərkibi kalium və omeqa-3 turşusu ilə zəngindir. Qızılbalıq ürək üçün ən faydalı balıq növüdür. Belə ki, tərkibində trombların yaranmasının qarşısını alan maddələr var. Avokadonun tərkibindəki yağlar qandaki xolesterolun miqdarını aşağı salır, zeytun yağı da həmçinin. Ürəyimiz üçün badam və qoz da faydalı məhsullar sırasına daxildir, hər ikisi omeqa-3 turşusu ilə zəngindir. Əksər giləmeyvələr ürək üçün faydalıdır, xüsusən çiyələk, qaragilə. Bütün paxlalılar, xüsusən mercii ürəyin dostudur. İspanaq və soya da ürək üçün faydalı qidalardandır.

Soyuducunuzu və ərzaq dolabınızı gözədən keçirin, hazır qidaların hamısını çıxarın atın, onların yerini meyvə və tərəvəzlə doldurun. Yağdan, duzdan, şəkərli qidalardan uzaq olun, idman edin, mümkün olduğu qədər işə piyada getməyə çalışın, tam olmasa da yolun yarısını piyada gedə bilərsiniz, ictimai nəqliyyatdan istifadə edərək işə çatmağa 2 dayanacaq qalmış enib piyada davam edin. Əgər velosipediniz varsa işə onunla gedin, o, ürəyinizin ən böyük dostudur. Televizor izləmək yerinə həyətdə gəzişin, qonşularınızla söhbətləşin, ev işləri görün. Stressdən uzaq durun, o sizin ürəyinizin ən böyük düşmənidir.

Lalə Mehralı

Gəncliyinizi öldürənlər...

Hansı qidalar qocalmanı sürətləndirir?

...İnsanın sağlamlığı bir çox amillərdən asılıdır ki, bunlardan da ən vaciblərindən biri qidalanmadır. Nə yediyiniz, necə gördüyünüz və hiss etdiyiniz arasında birbaşa əlaqə var. Bəzi qidalar orqanizmə mənfi təsir edərək onun daha tez qocalmasına səbəb olur. SİA-nın məlumatına görə, endokrinoloq və dietoloq Elvina Binətovanın izah etdiyi kimi, bu, ilk növbədə çörək məhsullarına aiddir. Çörək məmulatları ağ unla hazırlanır, həzm zamanı qlükoza çevrilir və bu da dəriyə təsir göstərir. Şəkərsiz xəmirlər deyil, çörək yesəniz belə, əhəmiyyətli dərəcədə daha sürətli qocalmaq olar.

Pəhrizinizdə həddindən artıq şəkər də problemdir. Şirniyyatları, qablaşdırılmış şirələri və sodaları ciddi şəkildə məhdudlaşdırmaq vacibdir və onları qara şokolad, bitki çayı və meyvə içkiləri kimi daha sağlam variantlarla əvəz etmək daha yaxşıdır. Yeməkdə həddindən artıq duz mayenin tutulmasına səbəb olur. Nəticədə, şişkinlik inkişaf edir, dərinizi uzadır və hər keçən il bərpasını getdikcə çətinləşdirir. Kolbasaların tərkibində çoxlu duz və zərərli konservantlar var, ona görə də onları bişmiş və ya qaynadılmış ətə əvəz etmək yaxşıdır.

Təmizlənmiş taxıllar sürətli təsir göstərən karbohidratlarla doludur və praktiki olaraq heç bir qida maddəsi ehtiva etmir. Buna görə də, dietoloq bütün taxıllarla - məsələn, qəhvəyi düyü ilə bişirməyi tövsiyə edir. Həm vitaminləri, həm də mineralları saxlayır. Sağlam bir naharla çox tez-tez pasterezə edilmiş süd içməyin - emaldan sonra o, həm də minimal qida dəyərini ehtiva edir.

Nazlı Almuradova

“Qarabağ” - “Kopenhagen” oyununu bu hakim idarə edəcək

UEFA Çempionlar Liqasının əsas mərhələsində Bakıda “Qarabağ”la Danimarkanın “Kopenhagen” komandası arasında keçiriləcək II tur oyununa hakim təyinatları açıqlanıb. SİA UEFA-nın rəsmi saytına istinadən xəbər verir ki, qarşılaşma Niderlanddan olan hakimlər briqadasına tapşırılıb.

Matçın baş hakimi Sərdar Gözübüyük olacaq. Ona yan xətt hakimi Ervin Zeynstra və Patrik İniya kömək edəcəklər. Dördüncü hakim funksiyasını Yannik Van Der Laan yerinə yetirəcək. VAR hakimi Yerun Manşot, köməkçisi Rob Diperink olacaq. Qeyd edək ki, oktyabrın 1-də Tofiq Bəhramov adına Respublika Stadionunda keçiriləcək görüş saat 20:45-də başlayacaq.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Psixoloji yorğunluğa səbəb nələrdir?

Psixoloji yorğunluğun bir neçə yaranma səbəbi var. Bu səbəblərdən biri il ərzində məzuniyyətsiz işləmək, digəri isə iş vaxtından artıq işləməkdir. Məsələn, əgər iş rejimi səhər saat 9-dan axşam 6-ya qədərdirsə, bu zaman aralığı elmi müşahidələr və tədqiqatlar nəticəsində müəyyən edilə bilər. Çünki bu zaman intervalı insanın iş qabiliyyətinə və psixoloji davamlılığına ən uyğun hesab olunur". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında psixoloq Aytən Ələkbərova deyib.

Onun sözlərinə görə, bəzən insanlar günorta yeməyindən sonra belə yorğun hiss edə bilərlər: "Əgər bu hal 6 aydan çox davam edirsə, mütləq şəkildə mütəxəssisə – terapevtə, psixoloqa və ya psixiatra müraciət olunmalıdır. Çünki bəzən yorğunluq sadəcə psixoloji deyil, fizioloji səbəblərdən də qaynaqlana bilər. Məsələn, qanda dəmir çatışmazlığı, D vitamini çatışmazlığı kimi hallar insanın həm fiziki, həm də psixoloji yorğunluğuna səbəb ola bilər. Digər tərəfdən isə zehni yorğunluq bəzən fiziki yorğunluqdan daha ağır nəticələrə gətirib çıxarır. İnsan depressiyaya meyillənə bilər. Əgər bu endogen – yeni kimyəvi balans pozuntusundan yaranan depressiyadırsa, bu zaman dərman müalicəsi mütləqdir və insan bir növ bu vəziyyətdən asılı vəziyyətə düşə bilər. Bəzən insanlar yorğunluğun səbəbini anlamır, sadəcə "mən yorğunam" deyirlər. Bu xüsusilə melanxolik tipli insanlarda rast gəlinir. Onlar özlərini həddindən artıq tənqid edirlər: "Mən niyə belə yorğunam?", "mən niyə belə çirkinəm?", "elə bil hər kəs məndən uzaqlaşır". Bu artıq psixoloji pozuntunun ilkin göstəricisidir.

Əgər ətrafınızda belə insanlar varsa, onlara dost, yaxın olaraq dəstək olun və mütləq şəkildə mütəxəssisə yönəldin. Əks halda bu hal xroniki yorğunluğa çevrilə bilər. İnsan istirahətə getsə belə, yenə də yorğunluq hissindən yaxa qurtara bilmərsə, bu artıq ciddi xəbərdarlıq signalıdır. Həmçinin, bəzi yorğunluqlar nevroloji sindromlardan qaynaqlanır. Məsələn, insan deyə bilər: "Artıq bez-

PSIXOLOQ AÇIQLADI

mişəm bu tiqları müalicə etməkdən". Bu, posttravmatik halların nəticəsi ola bilər. Həmin travmanın hansı yaş dövründə baş verdiyi, onun emosional təsiri, qorxu və ya həyəcana səbəb olub-olmaması mütləq araşdırılmalıdır".

Arzu Qurbanlı

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3000